1985
22
ERDÉSZETI ÉS FAIPARI EGYETEM Könyvtára Sopron
154
Jablánya S.

1985

KAPOCS

A SOPRONI ÖREGDIÁKOK EGYESÜLETÉNEK LAPJA

Selmec ~ Sopron ~ Vancouver

A S O P R O N I Ö R E G D I Á K O K I D Ő S Z A K O S
K Ö Z L E M É N Y E
XVII. évfolyam, 22. szám, 1985. o k t ó b e r

SZERKESZTŐSÉG: SOPRON ALUMNI, Dr. PÁSZNER LÁSZLÓ;
UNIVERSITY OF BRITISH COLUMBIA, FACULTY OF FORESTRY.
VANCOUVER, B.C. C A N A D A . V6T 1W5.

T A R T A L O M J E G Y Z É K

Soproni Chronicles - Szerkesztő Bizottság 1
Soproni öregdiákok bálja - Victoria - Kováts Miklós elnök 2
Dr. Vlaszaty Ödön 1900-1985 - Szerkesztőség 4
Bucsuzunk Egyházy Jóskától 1917-1985. Szerkesztőség 5
Erdőiparunk helyzete a "Komor tudomány" szemszögéből nézve - Hajdu Csaba 6
Soproni Piknik Szászéknál - Csapó Imre 9
Erdészeti tapasztalat a Duglászfenyők hazájában - Háhn Fülöp 11
Másodévesek 25 éves találkozója Viktóriában - Pendl Ferenc 19
Tavasz volt októberben - Pintér László 20
Benyomásom Kináról - Dr Ötvös Imre 21
Firmák és balekok Albertában - Soós József 26
Luc fenyő nemesitás British Columbiában-Kiss Gyula 30
Szakestély Rütiben - Komlóssy József 32
Gratulálunk Benkő Gézának - Szerkesztőség 33
Tamási Miklós - Kerecsendi Kiss Márton 34
A Kapocs kiadásának költségei -Szerkesztőség 34
Pillanat - dramolett - 35
A második vetés - Tabaki 44
Köszönet a jó munkáért - Szerkesztőség 63
Üzenet Angliából - Nagy Ernő 64
Szent István - Nemzetőr 64
Erdőtüzek British Kolumbiában - Pendl Ferenc 65

elsőbálosaik neveit küldjék el a rendezőség egyik tagjának lehetőleg teljes keresztnévvel és családi névvel, gépelve / vagy Staszi bácsi által megtanitott szabvány betüvel/ október 15.-ig.

SZÁLLÁS:

Mivel tavaly már küldtünk ismertetőket, az idén csak a rendezők telefonszámát adjuk meg. Ha valaki irásban óhajt velünk tárgyalni, irjon az alábbi cimre:

M.KOVATS
3177 Wessex Close
Victoria, B.C. V8P 5N2.
Tel: 592-0461
Off: 387-6648

A rendezőség többi tagjának telefonszáma:

Vlaszaty Ödön	721-3304
Viszlai János	592-7995
Németh József	592-2905

Amiben tudunk segitünk.

EGYÉB:

Annak ellenére, hogy a tavalyi nótázás elég jól ment, valaki azt javasolta, hogy jó lenne, ha az 1977 januárjában kiadott "A mi nótáink" c. könyvecskét mindenki hozná magával! Ugyancsak, ha valaki zenészlélek, a zeneszerszámát vágja a hóna alá, hátha sikerül valami ismerős dallamot kicsikarni belőle...
Jó ötleteket, egy esetleges rövid müsor összeállitásához is, szivesen fogadunk!
A viszont látásig, Üdv az erdésznek!

Dr. Vlaszaty Ödön
1900-1985

1900-ban Alsólugoson /Bihar megye/ született. Gimnáziumi érettségi bizonyitványt Léván szerzett utána a selmecbányai Erdőmérnöki Főiskola hallgatója lett. 1919 őszén, amig a selmeci Főiskola uj otthont talált, beiratkozott a kassai Gazdasági Akadémiára. Az oklevél megszerzése után erdőmérnöki tanulmányait Sopronban folytatta. 1924-ben Budapesten államvizsgázott.
1928-ig Burgenlandban erdőrendezőségi munkát végzett.
1928-tól 1931-ig erdőgondnok, 1931-től 1945-ig az egri Főkáptalan erdő- és mezőgazdaságának vezetője volt.
Az erdők államositása után a környékbeli erdők felügyeleti tisztje lett, majd 1947-ben az egri Állami Erdőigazgatósághoz került. Itt az erdészeti és mezőgazdasági területeket kezelte.
Ezt követően a termelési majd a kereskedelmi osztály vezetőjévé nevezték ki.
1950. Január 1-vel kinevezték Budapestre az Erdészeti Tudományos Intézet /ERTI/-hez. Témái: a mezővédő erdősávok agrotechnikája, telepitése, fenntartása, az erdei és fekete fenyő talajigénye a nyirségi és Duna-Tisza Közti homokon, majd a vegyszeres növényirtás voltak.
Az 1955-56-os tanévben Sopronban mezőgazdaságtant tanitott mint meghivott előadó.

1959 óta második munkaköre a gödöllői Arborétum rekonstrukciójának tervezése és a munkák ERTI részéről történő ellenőrzése volt.
1985. január közepéig dolgozott; résztvett a szakmai irányitásban, "Az Erdő"-ben, "Az Erdő és Fagazdaság"-ban, az "Agrártudomány"-cimü folyóiratokban.

20 önálló és 7 társszerzővel irt tanulmánya jelent meg. 1967-ben pedig megjelent egy 111 oldalas könyve:" Vegyszeres növényirtás az erdőgazdaságban" cimmel.
A Kassai Akadémia jogutódja, a gödöllői Agrártudományi Egyetem 1970-ben az arany, 1980-ban a gyémánt, Sopronban pedig 1974-ben az arany és 1984-ben a gyémánt diplomával tüntették ki.
Elismerést szakmai tudása, emberi magatartása, fáradhatatlan tevékenysége és szorgalma miatt az ERTI saját halottjának tekintette.

BUCSUZUNK KEDVES FIRMÁNKTÓL. EGYHÁZY JÓSKÁTÓL, 1917-1985.

Testvéri együttérzéssel fejeztük ki részvétünket márciusi halála után a gyászoló családnak, a Soproni Öregdiákok nevében. Munkában és sikerekben gazdag, mindég magyar lelkesedéssel telt életéről méltó beszámolót fog adni rövidesen megjelenő Soproni Emlékkönyvünk.

ERDŐIPARUNK HELYZETE A "KOMOR TUDOMÁNY" SZEMSZÖGÉBŐL NÉZVE.

HAJDU CSABA

Mig ezeket a sorokat irom, mintegy ezer helyen emészti tüz British Columbia erdeit. Villámcsapások és emberi gondatlanság, e forró száraz nyáron, milliárd dolláros kárral tetézte a recesszióval küzdő erdőipar problémáit. Bárcsak ez lenne a legnagyobb gondunk. Ezt a veszteséget elkönyveljük, elviseljük, de ez csak sulyosbitja kilátásainkat a mai világpiaci helyzetben.

Tengerentul, fa, cellulóz és papirtemékeink árban lassacskán majdnem versenyképtelenné váltak az elmult öt évben a kereslet csökkenése és a kanadai dollár értékének emelkedése miatt. Ez paradoxikusnak tünne, ha csak az USA dollárral hasonlitanánk össze a kanadai dollárt, hiszen ebből a szempontból az ellenkező történt. USA dollárban a mi pénzünk erősen gyengült, de a többi pénzzel szemben erősödött. Ezért mig a skandinávok és a délkelet ázsiai fatermelő országok folyamatosan szállitanak Nyugat-Európába és Japánba, a recesszióval kapcsolatos kereslet csökkenése a kanadaiak veszteségét képezi. Igy természetesen mi, mármint kanadaiak, a fellendült amerikai piacra próbáltuk és próbáljuk szállitani termékeink növekvő százalékát, megjegyzendő elég sikeresen.

A részbeni siker ára sajnos, hogy mi az amerikaiaknak pont olyanoknak tününk, mint a skandinávok nekünk. Az elmult három évben becslésem szerint Kanada mintegy 8 millió dollárt költött az amerikai faipari protekció lobby megakadályozására. Az amerikaiak valószinüleg hasonló összeget költöttek a maguk véleménye bizonyitására. Munkánk eredményes volt. Bebizonyitottuk az amerikaiaknak, hogy mind a kanadai, mind az amerikai törvények betartásával, burkolt állami hozzájárulás nélkül termeljük és szállitjuk erdóipari termékeinket az USA-ba. Reménykedtünk, ezzel megszünik a gondunk, de korántsem. A komoly gondokkal küzdő amerikai vállalatok ösztönzésére több uj törvényjavaslatot terjesztettek az USA kongresszusa elé, amelyek szerint megváltoz-

tathatják az állami hozzájárulás definicióját és sulyos vámmal terhelhetik a kanadai faipari export-szállitmányokat.
Egészen az utóbbi hetekig majd mindenki alábecsülte a kanadai faipart fenyegető veszély komolyságát, mondván, hogy az amerikai törvények átirására szóló kampány nem jelenthet gondot nekünk, mert nem logikus : 1/ Amerikának hosszu távon szüksége van kanadai fatermékekre, 2/ az USA faipari problémáit nem Kanada okozza, hanem az erdőipar strukturális változása, 3/ a probléma más iparágakra egyaránt hat, mert a pénzegységek értékének átrendeződése az, amely minden állam pénzügyi politikáját tükrözi, vagyis kamatlábakon és helyi inflación alapszik, 4/a sok Kanadában müködő amerikai multinacionális vállalat veszitene belőle, 5/ uriemberek nem változtatják meg a szabályokat a játék közepén és főként nem visszamenőleg, és különben is, 6/ Reagan elnök a szabad kereskedelem hive, vétójával megakadályozná a protekcionális javaslatok törvénybe iktatását.

Mind a hat ok jogos és általában elegendő lenne a gond mellőzésére, csakhogy most másként néz ki a helyzet. A megfigyelők szerint Sam Gibbons floridai szenátor törvényjavaslata /HR 2451/ elnyerheti a szavazatok kétharmadát és ebben az esetben az elnöki vétó nem alkalmazható a megakadályozására. A Gibbons javaslat támogatói száma megnőtt mivel sok, erdőben gazdag állam szenátora ujraválasztásra készül, kik a helyi szavazók rövidlátó érdekeit tartják szem előtt. Nos, mi lehet a maximális és minimális hatása ha a Gibbons javaslat törvénnyé válik? Maximálisan, Kanada nem lenne képes szállitani az USA-ba sem egy fogpiszkálót, sem egy lap ujságpapirt. Mi lenne a minimális hatás? Semmi. Maradna a házban a régi rend.
Az amerikai álláspont lényege az, hogy ma Kanada fatermék szállitmánya kiteszi az amerikai szükséglet 30 %-át a tradicionális 20 %-hoz hasonlitva, mig tucatszámra esnek csődbe a fürésztelepek Washington és Oregon államokban, több ezer embert téve ki munkanélküliségnek. A Csödök okát abban lelik, hogy a kanadaiak olcsóbban képesek piacra dobni termékeiket, mert "burkolt állami

hozzájárulással" /amit az uj törvény garantálna, mert a jelenlegi szerint nem létezik/ olcsóbban kapják a nyersanyagot az államtól, mint az amerikaiak.
A kanadai válasz az, hogy elsősorban, a nyersfa ára a fürésztelep kapuig szállitva ma is egyenlő mindkét országban. Ami viszont legfontosabb, a lábon álló fa értékmeghatározása más rendszeren alapszik a két országban: árverésre az USA-ban és végértékből levont előállitási költségre Kanadában, s ez elv szerint nem jelenthet állami támogatást. A kanadai rendszerben az állam profit-részesedő partnere a vállalatoknak s együtt veszit amikor az üzlet rossz, de együtt is nyer velük amikor az üzlet jó: hosszu évekig a kanadai cégek reklamáltak a magas nyersfaár miatt. Hosszu távon a kanadai állófa ára magasabb. A jelenlegi amerikai krizis magva, hogy néhány éve tul-licitálták ott az árakat.A két dollár értékingadozása nagyobb változást okoz a versenyképességben, mint bármi más tényező. Mechanizáción keresztül a kisebb rönköket feldolgozó fürésztelepek termelékenysége jelentősen megnövekedett, igy mind Kanada, mind az USA nyugati partvidékén a nagy méretü fákat feldolgozó telepek hátrányos helyzetbe kerültek. Bizonyitéka az, hogy a csődök és munkanélküliek száma arányos itt és ott.

A tények szerint mindkét ország nyugati partvidékén a faipari munkaórák száma 30 %-kal csökkent. Továbbá, a termelés csökkenése nagyobb a kanadai partvidéken az elvesztett tengerentuli piac miatt, mig a verseny nyertesei British Columbia belterülete, a kelet-kanadai tartományok /Ontario és Quebec/ és dél-USA. Nem meglepő tehát, hogy a partvidéken a kanadai ipar veszteséggel zárt az utóbbi négy évben, mig az USA-ban nyereséggel zárt az ipar a bezárt üzemek ellenére.
A kereskedelmi vita megoldása a politikusokra vár. A tények Kanada oldalán vannak, ugymint a jelenlegi törvény. A kilátás viszont aggasztó, mert a politikai erő valószinüleg az amerikaiaknak kedvez. Bár vidámabb helyzetjelentést adhatnék.

Üdv az Erdésznek!

S O P R O N I P I K N I K S Z Á S Z É K N Á L.

C S A P Ó I M R E .

Pendl Feri előre jelezte, hogy soproni piknik lesz Szászéknál, ahol a tavalyi is volt. Vezetek a nagy melegben, óriási forgalom, kanyargós utak, kétszer eltévedek, bár követem Julcsánk utbaigazitását. Soha nem jártam náluk, mióta Vancouvert elhagyták és farmot vettek Albionban.
Jönnek sorra a kis települések a szokásos "welcome" táblákkal. Egy helyen kettő is van,az ut baloldalán "Welcome to Maple Ridge", az ut jobboldalán "Welcome to Haney" táblák. Hát találd ki, hogy hol vagy. Albiont jelző tábla viszont sehol. Lefordulok a 240-es utcára, majd jobbra a 102-esen, ami minden átmenet nélkül a 100-as utcában folytatódik. Ház alig akad, de már a 24956-os házszámot látom. Jó Isten! - honnan kezdték a számozást?Vancouvertől? Végre Szászék házszáma: 25618.Behajtok a fák alá az előudvarra, egy lelket sem látok. Hirtelen egy kutya fut elém mérgesen csaholva. Félek a kutyáktól, de az életösztönöm megszólaltat -aranyos kutyus, szép kutyus, mondom, mire az eb elkezdi csóválni a farkát. Ért magyarul! Innen tudtam, hogy jó helyen járok.
Kedves találkozás a konyhában. Szász Julcsa és Viszlai Éva már reggel óta főznek, sütnek. Mennyei, füszeres illatok keringenek. Már sül a fánk is Julcsánk keze alatt. Egyél, te vagy az első - unszol, szokásos, kedves hangján. Eszek egyet - de finom! - még egyet, aztán többet, baracklekvárral is. Pista megmutatja az óriási házat, majd a telket, aminek a végit se látom, olyan nagy. Körül erdő, csend nyugalom. A hátsó kertben lócás asztalok, székek, virágok, szinek, békesség.
S aztán jönnek többen és többen, a konyha a központ, ott gyülekeznek, jó magyar szokás szerint. Bakos Tibiék saját termésü paprikát hoznak, méregerőset. Kiss Jancsiék a kompon jöttek át csurom vizesek. Velük tartott Ugrin Atya is, aki gyorsan megáldja a házat, aztán neki a finom levesnek. Előkerül a magyar bor -in vinum veritas, /borban az igazság/ mondom, mire az Atya kijavit, hogy " in vino veritas" a helyes. Hát ő nem járt a bikisi gimnáziumba, nem tudja jól, vitatkozunk.

Már nem férünk a konyhában, gyerünk ki a kertbe. Ugrin Atya hangosan kérdezi, hogy "ki merne" vele sakkozni?! Tudom, hogy engem akar megverni, elfogadom a "párbajt". Mig a bábukat felrakjuk elmondok gyorsan egy református miatyánkot, magamban. Látom ő nem imádkozik. Mit ad az Isten: megverem az Atyát sakkban, szóhoz se tud jutni. Tudtam mindig, hogy az ima segit!
Szalonnasütés! - mondja Baraksó Jancsi. Lobog a tüz, Pászner Mártára jár a füst, sül a finom szalonna, csöpög a zsirja a kenyérre. Micsoda magyar élmény! Közben viccek, csevegés, jókedv. Az asszonyok hordják a finomabbnál finomabb ételeket. Beszélgetés, heccelődés, Pendl Feri szervez, - hogy mit már nem is tudom. Könyvkiadót emleget, meg lesz a soproni könyv "hamarosan" Major Ricsi meg Murguly Sanyi bácsi a szabadsághar-cos szoborról beszélnek, hogy az is meg lesz, csak müvész kell, meg sok pénz. Kozák Tóni, Pászner Laci meg én Baraksót faggatjuk Kináról. Ő Türkesztánban is járt a Hunok keleti őshazájában. Megvitatjuk a világ sorsát, sőt meg is oldjuk. Eks. Üdv az erdésznek.
Atya közben Kiss Jancsit veri meg sakkban, örül, hogy nyert.
Az asszonyok szépek, kecsesek, elegánsak, kedvesek. Több közülük szalmaözvegy, mint én. Kacagnak, virulnak, pedig nagyon "hiányoznak" a férjek.
Telik a boldog, verőfényes délután, aztán jön a bucsuzás, mert minden jó egyszer véget ér. A sziv táján érezni lehet valamit, ami minket igazán összeköt: a közös mult varázsát és Sopron szellemét.
Hajtok hazafelé, már leszállt a nap, hüvösödik, bug a motor, s lassan ráeszmélek, hogy soproni diáknótákat dudorászok. Mögöttem távolodik Albion, de Szászék kedves hangját hallom, egyre hallom: "gyere megint". Tudom, hogy ez mindannyiónknak szólt, nemcsak nekem.
Julcsám, Pistám, köszönjük az élményt.
Isten áldjon benneteket és tartsa meg jószokásaitokat. Jövőre megint találkozunk a pikniken.

ERDÉSZETI TAPASZTALAT A DUGLÁSZFENYŐK HAZÁJÁBAN.

HÁHN FÜLÖP.

Majdnem harminc évvel ezelőtt amikor soproni csoportunk megérkezett Észak Amerika nyugati partvidékére nagy elragadtatással néztük a szinte végeláthatatlan gyönyörü őserdő állományokat és a bennük tornyosuló Duglász fenyő fákat. Pillanatnyilag ugy tünt, hogy ez a vidék az erdészek igazi hazája. Amint tudjuk az erdészkedéssel kapcsolatos illuzióink hamarosan foszladozni kezdtek. Amint közelebbről megismerkedtünk az itteni erdőgazdaság helyzetével rádöbbentünk arra, hogy a soproni szellemben tanult erdő kezelési módszerek használatára itt nincs nagy szükség. Abban az időben a legjobban megbecsült erdészeti szakember az volt aki leggyorsabban és legolcsóbban tudta letarolni a hatalmas erdőket. Természetesen ez nekünk uj és érthetetlen volt főképpen azért, mert mi nem láttuk az összefüggést a faipar és a mindennapi gazdasági élet között.
Abban az időben a lábon álló fakészlet nagy bőségben volt és főleg ezért a faanyag értéke a piacon alacsony jövedelmet hozott. Ilyen körülmények között senkit sem lehetett meggyőzni arról, hogy a jövő számára milyen jó lenne a faállományok genetikai uton való megjavitása, a tarra vágott területek hatásosabb felujitása, az állományok védelme, növelése, és hogy a fák gyorsabb fejlődéséhez szükséges tápanyag pótlása. Ezeket a müveleteket az akkori erdőgazda nem értette meg, és ha értette volna is a befektetés ilyen viszonyok között nem volt kifizetődő.
Majdnem harminc éves távlatból visszatekintve nyugodtan meg lehet állapitani: ha mi nem is tudtunk meggyőzni senkit a modern erdőgazdaság lehetőségéről 1957-ben, később azonban a gazdasági élet változása lehetővé tette az előbb emlitett erdőgazdasági tevékenységek valóra váltását.

Elbeszélésemet az egyszerüség kedvéért csak a Duglász fenyőre korlátozom, mivel ez a fő fafaj ezen a vidéken. Természetesen mi hasonlóan müveljük a többi kevésbé fontos fafajokat is. Azok müvelési eljárása sokban hasonlit a Duglász fenyőéhez.

Néhány volt soproni velem együtt részese, sőt sok esetben irányitója volt az erdőgazdasági fejleményeknek.
Igy az egyetemen tanultakat nemcsak alkalmazni, de tovább fejleszteni is tudtuk.
Dióhéjban szeretném vázolni az erdőgazdálkodás módszereinek változását ahogy én tapasztaltam erdészeti pályafutásom alatt.

Természetes erdő felujitás:

Mi jól emlékezünk arra az időszakra, amikor a hatalmas tarra vágott területek felujitását teljesen a természetre biztuk. A tanultakból és gyakorlatból tudjuk a természetes felujitás az egyik legjobb felujitási módszer, ha sikeres. Az alkalmazott kitermelési módszer és a Duglasz fenyő biológiai sajátossága miatt a természetes felujitás azonban igen sokszor sikertelen volt. A letarolt erdo területek a legtöbbször olyan állapotban maradtak vissza, hogyha volt is mag a természetes felujitáshoz, a csirázott csemetét elnyomta a gyom és más kárositók. A problémát az is fokozta, hogy a Duglász fenyó csak periodikusan terem magot és a kitermelés nincsen összehangolva a magterméssel. Igy a néhány sikeresen felujult állomány mellett a természetes felujitás sok rontott erdót eredményezett.

Mesterséges erdó telepités:

A hatvanas évek elején a természetes felujitás pótlására a mesterséges telepités került jobban előtérbe. A néhány kézi ültetvény mellett a fő felujitási módszer a mag direkt vetése volt. Erre a célra a helicopter bizonyult a legjobb vetőeszköznek.
A helicopteres vetés kényelmes és gyors volt. Egy géppel, ha a repüléshez szükséges éghajlati viszonyok jók voltak, egy nap alatt 700-800 hektár területet is be lehetett vetni. Ez a vetési módszer nemcsak kényelmes és gyors volt, de igen olcsó is volt. Annak ellenére, hogy a felujitott területek sokszor tul sok, vagy tul kevés fát eredményeztek a felujitás mégis sikeresebb volt, mint a természetes felujitás.
A tul sürü állományok javitására mindig maradt lehetőség egy későbbi ritkitással. A részben, vagy teljesen sikertelen terü-

leteken a felujitást a következő években még mindig lehetett pótolni csemete ültetéssel. Természetesen ezek a beavatkozások pénzigényesek voltak, de gazdaságilag mégis megállták helyüket abban az időben. A légi vetés egyik legnagyobb hátránya volt, hogy rengeteg magra volt szükség. Egy hektár erdő terület felujitása kb. 1.5 kg Duglász fenyő magot igényelt. Mi korán rájöttünk arra, hogy a jövő állományok hozama akkor a legjobb, ha a felujitás a természetes állományokból eredő helyi maggal történik,ahogy az előfordul a természetes felujitási módszerrel. Természetesen mi ezt a tényt amennyire lehetett mindig figyelembe vettük a maggyüjtés és használatánál, sőt ezen még javitottunk is, amikor az ötvenes évek végén ráálltunk a Duglász fenyő genetikai uton való nemesitésére. Az alapanyagot ehhez a legkiválóbb természetes eredetü erdők kijelölt egyedei szolgáltatták.

Genetikai fejlemények.

A hatvanas évek végén egyes genetikai programmok nemcsak utód vizsgálat céljára, hanem nagyüzemü használatra is kezdtek magot produkálni. Igy már lehetővé vált a genetikai mag részbeni használata erdő felujitásra. Természetesen olyan mennyiségü mag nem állt rendelkezésünkre, hogy a levegőből szórjuk az értékes magot. Igy a csemete nevelés szükségessége került jobban előtérbe.

Csemete termelés.

Mi mindnyájan jól tudjuk, hogy a csemete nevelés és erdészeti használata évszázados multra tekint vissza Európában. Sőt itt is alkalmazták, habár kisebb mértékben, évtizedeken keresztül. Én még jól emlékezem első utunkra az Abbotsfordi táborból Vancouverbe, amikor a U.B.C. erdész kisérőink felhivták figyelmünket a Green Timbersi csemete kertre és büszkeséggel mutatták az ut déli oldalán fekvő egyik legidősebb mesterségesen telepitett Duglász fenyő állományt.Mondanom sem kell, mi akkor nem voltunk tul elragadtatva vele, annak ellenére, hogy ez egy nagy eredmény volt a kanadai erdész barátaink számára.

A hatvanas évek végén már több hagyományos csemete kert müködött a nyugati partvidéken. De ezek termelési képessége közel sem volt elég ahhoz, hogy kiszoritsa a légi vetés alkalmazását,

habár az erdő ipar szivesen látta volna abban az időben.
Ez volt az a korszak, amikor az álló fa értéke kezdett rohamosan emelkedni. Gazdaságilag a vállalatok több pénzt tudtak befektetni erdö felujitásra sőt még erdő müvelésre is. Ebben az időben már nem volt nehéz meggyőzni az erdészeti vállalatok vezetőit a modern erdő kezelés értékéről. Sőt a távolba látó vezetők még követelték is ezeknek a módszereknek azonnali alkalmazását.
1970-ben már erősen kisérleteztünk "container"-es csemete neveléssel, tisztitással, gyéritéssel, mütrágyázással és szélesitettük genetikai programjainkat, hogy ne csak kisérleti anyagot foglaljanak magukba, hanem az összes erdő állományokat képviseljék.
Végre elértük azt a kort, amire több mint egy évtizedet vártak azok akik ezen a vonalon müködtek, vagy óhajtottak müködni a jövőben.

"Container"-es csemete termelés:

Én 1970-ben figyeltem fel a "container"-es csemete termelésre. Nagy lehetőséget láttam ebben annak ellenére, hogy ez a csemete termelési módszer még gyermek cipőben járt. Azok kedvéért, akiknek a "container"-es csemete nevelés egy uj fogalom ez azt jelenti, hogy a csemetéket egy hüvelyszerü edényben növesztik és a termelés általában melegház /greenhouse/-ban történik.
A "container"-es csemete nevelés sok változáson ment keresztül az elmult 15 évben. Ezalatt a módszer jobban kikristályosodott. A kristályosodás közben sok különböző kezdeményezés csődbe ment, mig mások még ma is nagy sikerrel müködnek. A mi termelési eljárásunk a kezdettől fogva a sikeresek közé tartozott.
Mai szemszögből nézve egy sikeres "container"-es csemete termelési módszer fő alkotó részei a következők:

1. "Styroblock container" szigetelő képessége jól védi a csemetéket a nyári hőség és téli fagyok ellen. A gyökerek zavartalan fejlődéséhez ez a "container" fajta biztositja a legjobb fiziológiai viszonyokat.
2. "Shelter house" termőhely. A "shelter house" termőhely egy olyan meleg ház fajta, amely a legtöbb esetben teljesen automatikusan szabályozza a csemete neveléshez szükséges éghajlati viszonyokat. E mellett igen jó a szellőző képessége, mert

a ház tetejének nagy része és oldalfalai könnyen nyilnak és zárulnak. Ez a lehetőség igen fontos, mert a csirázási és korai növekedés kivételével az épületek nyitva vannak egész éven keresztül és igy közel természetes éghajlati viszonyokat biztositanak a csemeték jó kifejlesztésére és edzésére. A jól edzett csemeték jobban megállják helyüket a kiültetés után, mint azok, amelyek a melegházban el vannak kényeztetve.

3. Tavasztól őszig tartó egy fordulós termelési időszak.
A Duglász fenyő csemete termelése a legsikeresebb a tavasztól őszig tartó tenyésztési időszakban, mig a kiültetése pedig a téli szezonban. Mivel a termőhely létesitése és üzemeltetése viszonylag olcsó és a tenyésztési rendszer nemcsak logikus, de gazdaságos is.

4. Csemete tenyésztési módszer. A csemete nevelési módszer majdnem hasonlit a patikus szakmához. A biológiai szaktudás mellett a vegyészeti szakismeretek is igen fontosak. Mivel egy "container" hüvely ürtartalma viszonylag kicsi /15-80 cm2/ a csemetéket sürün kell öntözni és tápanyaggal ellátni. A csemeték tápanyag szükségletét 15 különböző elem változó mennyiségben biztositja. Minden elemnek megvan a sajátságos funkciója a csemeték életében és a csemeték tápigénye változik a növekedési szezon alatt. Jó csemete nevelés egyik fő titka a tápanyag helyes adagolása a csemete szükséglete szerint. Az adagolás az öntöző berendezésen keresztül történik és az öntöző viz szerves része minden öntözésnél.

5. Csemete tenyésztés gépesitése. Ez a csemete nevelési módszer bőven ad lehetőséget a vetéstől a kiültetésig való gépesitéshez. Ennek kihasználásával lényegesen csökkentették a csemeték termelési és ültetési költségeit.

A röviden leirt csemete nevelési és kezelési eljárás egy viszonylag olcsó és igen jó minőségü csemetét eredményez. Egyik fő előnye ennek a csemete fajtának a termő talajjal együtt való kiültetése.A termő talaj vagy "Plug" jól védi a gyökérrendszert és lehetővé teszi a gyökerek megszakitás nélküli tovább fejlődését

a kiültetés után.
Az eddig leirtakból talán ugy tünik, mintha a"container"-es csemete neveléssel megoldottuk volna összes erdőtelepitési problémáinkat. A valóság azonban az, hogy ezzel az eljárással rengeteget tanultunk az évszázadok óta pangó csemete nevelés terén. Ezzel sikerült lényegesen javitani a hagyományos csemete tenyésztési módszert és kidolgozni egy uj, jól bevált csemete nevelési és kezelési rendszert.
Az uj csemete fajta igen jól megállja helyét azokon a területeken, ahol a nedvesség hiány miatt erdőfelujitás a multban majdnem lehetetlen volt. Ennek fő oka a csemete viszonylagos kis termete, jó gyökér rendszere és egyéb kedvező fiziológiai tulajdonságai. Természetesen ahol a Duglász fenyő fényigényessége miatt nehezen tud versenyezni a gyomnövényekkel szemben, ott egy eredetileg nagyobb 1+1, 2+1, vagy P+1 hagyományos csemete jobban megállja a helyét. Ezeken a területeken általában talaj nedvességben nincs hiány és igy egy nagyobb termetü csemete gyengébb gyökérrendszerével is könnyen megél.

Erdő védelem.

Egy uj erdő létesitése nem ér véget a csemeték sikeres kiültetésével. A csemetéknek nemcsak a nedvesség hiánnyal és a gyommal kell megküzdenie. A fiatal erdőben bőven akad más ellenség is, ami a fák fejlődését veszélyezteti és korlátozza. Ilyen ellenségek a tüz, rovar, vad, gomba és nem kivánatos fafajok. Az erdőgazdaságok évente nagy összegeket forditanak az erdők védelmére, s még igy is sokszor sikertelenek az egyes védekezési módszerek.

Erdő tisztitás és gyérités.

Tul sok fa egy bizonyos erdőterületen, a jövő terméshozam érdekében, majdnem olyan káros, mint tul kevés fa. A tulsok fának előnye azonban az, hogy egy részét ritkitással mindig el lehet távolitani. Mivel a tisztitás /pre-commercial thinning/ és gyérités /commercial thinning/ elég költséges és a hozama a multban viszonylag alacsony volt ezen ritkitási módszerek nagyüzemü elterjedése csak 15-20 éves multra tekintenek vissza.

Ma azonban már több kutatási eredmény biztositja e módszerek gazdaságosságát. A szükséges módszerek, eszközök és gépek jobban ki vannak fejlesztve. E mellett a kisebb méretü faanyag erdőipari értékesitése is javulóban van.
A Duglász fenyő tisztitása és gyéritése terén azonban még mindig sok a tanulni valónk, mert uj erdeink majdnem mind telepitett erdők és a jövőben több és több lesz a nemesitett magból származó uj erdő. Kétségtelen, hogy a fák fejlődése ezekben az erdőkben más lesz és ezért belterjesebb kezelést igényelnek majd.

Erdők mütrágyázása.

A mezőgazdasági tapasztalatokból egy jól ismert tény, hogy trágyázással a terméshozamot nagyban lehet növelni. Az elmult 15-20 éves kisérleti eredmények a fák tápanyag szükségletével kapcsolatban hasonló tapasztalatot mutat. A fák tápanyag szükséglet kérdése és annak pótlása azonban egy sokkal bonyolultabb kérdés, mint a mezőgazdasági növényeké.
Az eddigi kutatási eredmények nagy általánosságban azt deritették fel, hogy a Duglász fenyő a legtöbb helyen nitrogén hiányban szenved, de sok esetben a szulfát és réz is tul kis mennyiségben áll rendelkezésére. Mivel az erdőterületek topográfiája és talaja a nyugati partvidéken igen változó, nem könnyü feladat a tápanyag pótlást igénylő erdő területek kiválasztása. Minden erdő trágyázása pedig igen költséges lenne.
Szerencsére ma már vannak olyan kidolgozott módszereink, hogy rendszeres hálózatból gyüjtött talaj és levél mintákból nagy területek vizsgálata és kiválasztása nem tul költséges és eredményes mütrágyázásra. Általában olyan állományokat analizálunk mütrágyázásra, amelyeknek jó az állomány szerkezetük, a termőhelyük közepes, vagy rosszabb /Site III and IV/ és 15-35 éves koruak.
Maga a trágyázás általában helicopterrel vagy repülőgéppel történik. Egy hektár trágyázására körülbelül 250 kg nitrogén értékü trágyát használunk. A nagy mennyiségü anyag kezelése egy 10-15 ezer hektáros programban bonyolultnak néz ki, de a nagyfoku gépesités és eddigi sokoldalu gyakorlatunk egy ilyen program kezelését igen könnyüvé teszi.

E r e d m é n y e k :

Az állandóan szélesedő erdészeti kutatások és a computer használata nagyban segit a kisérleti és nagyüzemü programok értékelésében. Egy ilyen rövid leirásban nehéz az egyes erdőkezelési módokról részletes értékelést adni, ezért csak egy példán keresztül szeretnék egy általános képet adni arról, hogy milyen eredményt lehet elérni a különböző erdőfelujitási és erdőmüvelési módszerekkel.

A példának 50 éves vágásfordulót, közepes termőhelyet, természetesen felujult állományt, közönséges, magból eredő ültetett állományt és genetikai magból eredő ültetett állományt használok. Mind a három állomány fajta értékelve van erdőmüvelés nélkül és erdőmüveléssel. Az erdő müvelés magába foglal egy tisztitást 20 éves korban /$ U.S. 225/ha/, három trágyázást 20, 25 és 30 éves korban /$ 150/ha/ minden alkalommal/ és egy gyéritést 35 éves korban /a gyéritési költség egyenlő a kitermelt anyag értékével./

Állomány leirása	Fatörzs/ ha	Átl.átm. cm	Fatömeg m3/ha	Pénzügyi hozam kamatláb
Átlagos term. felujitott állomány /müv.beavatkozás nélkül/	425	28	190	-
Átl.természetesen felujitott állomány /összes müvelési eljárással/	300	65	500	13 %
Közönséges magból eredő ültetvény /müv. beavatkozás nélkül	875	28	390	-
Közöns.magból eredő ült. /össz.müv. eljárással/	300	55	1,000	16 %
Genetikai magból eredő ültetvény /müv. beavatkozás nélkül/	875	30	465	-
Genetikai magból eredő ültetvény /összes müvelési eljárással/	300	60	1,350	18 %

A pénzügyi hozam /Internal Rate of Return/ egy közismert haszon értékelési módszer. Ebben az esetben mutatja, hogy a fáknak nemcsak fizikai nagysága és tömege növekedik lényegesen a különböző erdőmüvelési beavatkozásokkal, hanem a befektetett költségek is jó hasznot hoznak még a mai viszonylag rossz fa árak mellett is.
Annak ellenére, hogy az utóbbi időben, a rossz gazdasági helyzet miatt, a faipar nehéz éveken ment keresztül és az erdőmüvelés egy kicsit visszaesett a belterjes erdőgazdálkodás ideje itt van és továbbra is fokozódik.

MÁSODÉVESEK 25 ÉVES TALÁLKOZÓJA VIKTÓRIÁBAN - PENDL FERENC.

Huszonötéves találkozónkat az idén tartjuk meg Viktoriában. A Soproni Bál utáni estén lesz megtartva Németh Jóska rendezésével. Az ünnepi beszédet volt valéta elnökünk és az évfolyamunk oszlopos képviselője, Tóth Géza fogja elmondani. A részleteket majd a bálon tudjuk meg, mivel az összejövetel részletei még nem intéződtek el.
Reméljük, hogy mindnyájan ott lesztek családostul.
Jó volna, ha jelenléteteket, vagy távolléteteket előre bejelentenétek Németh Jóskánál.

Ezen felül tudomásotokra szeretném hozni, hogy az otthoni és sweici évfolyamtársaink már megtartották a 25 éves találkozót és képeslapokkal megemlékeztek rólunk is. Néhány aláirást még a szomszéd patikusunk sem tudott elolvasni, de ugy érzem az üzenetekből, hogy jól érezték magukat.

Viszontlátásra Viktóriában.

TAVASZ VOLT OKTÓBERBEN.
PINTÉR LÁSZLÓ.

Ősz volt. Lehullni készült már a levél;
A rügy is enyves bundába öltözött...
Belső érzés sugta, hogy jön már a tél,
Mig csattanósan értek a gyümölcsök.

De tavaszi láz lüktetett az érben;
Márciusi illat, szerelmi mámor.
Nyiltak a szivek tisztán, hófehéren
A Szabadság megizlelt italától.

A gyümölcse tizenegy évig érett,
Lassan, de keményen, mint az életünk,
És büszkén, mint az isteni szentségek,
Kövezett utcákon menetelt velünk.

Október napja csókolta pirossá;
Remények melege édesitette;
Milliók vágya imát küldött hozzá,
De a hazugság réme itélt felette.

Nagy volt; hatalmas, és édes, mint a méz;
Uj volt, és magyar, és fénylett, mint a nap;
Friss és üde, mint a tavaszi vetés,
De elrabolták tőlünk egy nap alatt.

Nőtt a lelkünk a világot elöntőn,
Mint a vizözön, s Noé voltunk rajta.
Szivek pihentek multon, mán és jövőn;
Eltünt a tegnap remegő alapja.

De jött egy óra, egy keserves hajnal,
Mikor ősz zugott végig lelkeinken
Keményen: kegyetlen, feltarthatatlan;
És e vad viharban elveszett minden.

De maradt egy élet, - ha még maradt, -
Egy szánalmas, egy megmenteni való.
Szökni kellett dermedt éjszakák alatt,
S a letiport csönd volt a bucsuztató.

Ősz volt. -Lehullt a fákról minden levél;
A rügy is enyves bundába öltözött...
Belső érzés sugta, hogy jön már a tél,
S lehulltak már mind az érett gyümölcsök.

Vancouver, 1958.

BENYOMÁSOM KINÁRÓL. - DR. ÖTVÖS IMRE.

A mult év /1984/ juniusában az a kitüntetés ért, hogy mint a Kanadai Erdészeti Szövetség / Canadian Forestry Service/ tudományos küldöttségének tagja Kinába mentem. A biológiai védekezés erdővédelmi módszereit tanulmányoztuk és beszámoltunk arról, hogy Kanadában mik az eljárások ezen a téren. A delegáció öt tagból állt, kettő B.C. -ből, kettő Ontárióból és a tolmácsunk Ottavából.

Kina területe közel 9.6 millió km^2/valamivel kisebb mint Kanada/ több mint 1 billió lakossal, azaz 40-szer több a lakosság száma, mint Kanadáé. A területnek csak 15 %-a használható mezőgazdaságra, mig Kanadában ez kb. 4 %. A széles éghajlati változatosságok, valamint a hegyek és a talaj különbségek mind hozzájárultak a nagy evoluciós különbségek kialakulásához. Például, majdnem 3000 különböző fafaj, ezekből sok a számunkra közismert: 60 féle tölgy, 27 Pinus, 20 Abies, 19 Picea és 16 Populus. Kina 27 megyéből /tartományból/ és három város-államból tevődik össze. Küldöttségünk három megye fővárosába látogatott el. Délen Gnangzhou-ba /Gnagdong megye fővárosa/ Hong Kong fölött, észak-keleten Harbin-ba/Heilongjiang megye/ és Changchun /Jilin megye/. Az utolsó megye a Szovjet Unióval és Észak Koreával határos, ide csak külön engedéllyel mehettünk. A fentiek mellett még két város államot; Shanghai-t és Beijing-et /Peking/ is meglátogattuk.

Minden megye fővárosában delegációnk kutató intézeteket és egyetemeket látogatott, ahol biológiai védekezéssel kapcsolatos kisérleteket végeznek az erdészeti rovar kárositók ellen. E mellett elvittek bennünket közeli falvakba, hogy megmutassák a biológiai védekezésben használt parazita darazsak és gomba termelését és az ezzel kapcsolatos felszereléseket és a területeket, ahol ezeket használják az erdővédelemben. A kis helyi üzemekre /Cottage Industry/ nagyon büszkék. Valóban sokszor rossz viszonyok /épület, felszerelés, stb,- de sok "kéz" segitségével/ között dolgoznak és millió számra termelik a parazita darazsat és 100-200 féle gomba spórát.

Shanghaj és Beijing-ben a Kinai Akadémia Tudományos laboratóriumát látogattuk meg, ahol főleg alapelméleti /basic/ kutatásokat végeznek, valamint Nemzeti /federalis/ Kutató Intézeteket, amelyek az Erdészeti és Mezőgazdasági Minisztérium vezetése alá tartoznak. Összesen 18 intézetet látogattunk meg a három hét alatt. Előadásokat tartottunk és jegyzeteket készitettünk a biológiai védekezés különböző módszereiről, valamint a parazita darazsak, rabló rovarok és madarak /predator/, virus, baktérium, gombák, pheromonok és hormonok használatáról, hasonló módon sok erdészeti és néhány mezőgazdasági rovar kárositó populácio dinamikájáról. A fogadtatás mindenütt egyforma volt. A házi gazda elmondta, hogy mit terveztek számunkra ott létünk alatt A csoportunk vezetője ezután elkezdett alkudozni, hogy ezen felül mit szeretnénk még látni és hol szeretnénk több vagy kevesebb idot tölteni.

Mindenütt formálisan berendezett teremben /sok tea ivás mellett, ami legtöbbször jól esett, mert a hőmérséklet sokszor 25-30 ^{o}C körül volt, 70-80 % körüli páratartalommal/ a helybeliek beszámoltak kutatásaikról és eredményeikről. Az eredmény általában mindenütt jó volt, de azért mindig emlegették, hogy még lehetne jobb is. Ezért többször bennünket kérdeztek, hogy mit tudnánk javasolni az eredmények javitására. Ezután kérdés-felelet következett, amikor nemcsak mi, de ők is kérdeztek, hogy mi hogyan oldjuk meg az ilyen problémákat. Többször mi is előadást tartottunk a kanadai biológiai védekezési módszerekről. Annak ellenére hogy sokan tudnak angolul- főleg az idősebb és a kulturális forradalom után nyugaton tanultak közül-, egy pár kivétellel az előadások és az azt követő kérdés-felelet a tolmácson keresztül folyt le. Ez sokszor előnyös volt, mert a válaszon gondolkozhattunk. Kina fakitermelése erősen meghaladja az erdők hozamát. Már 1949-ben, amikor a Kinai Népköztársaság megalakult, Kina össz területének csak 8.6 %-a volt erdősült. Az 1950-es évek elején a kormány erdő telepitési programot inditott el. Azóta kb. 30 millió hektár erdőt és ezen felül számos mezővédő erdősávot létesitettek.

Ugyancsak fasorokat városi utcákon és az utak mentén. Az erdő telepités legnagyobb lendületben közép Kinában halad, ahol a telepitett erdők az ország erdő területének kb.25 %-át képezik. A telepitésre használt fő fafajok:Pinus spp., Larix spp., Populus spp., Robinia pseudacacia, Cunninghamia lanceolata és Ulmus pumila. Nagy területeket telepitettek be Larix fafajjal 30 évvel ezelőtt, ami valószinüleg erdővédelmi problémákat fog okozni a jövőben. Körülbelül 12500 fajta rovar és 1000 fajta növénykórtani problémával küzdenek Kinában. Ebből kb. 10 kárositót tartanak fontosnak, beleértve a lepkéket /Dendrolimus spp., a Pinus és Larix kárositója/, szuk, cincérek, stb. Egyes részeken tudják, hogy monokulturák telepitése előbb-utóbb erdővédelmi gondot fog okozni és ezért az erdészek lassan elegyesiteni próbálják az állományokat. Például egy kerületben 10,000 hektáros Larix telepitvény volt, ahol az erdész megengedte a helybeli lakosságnak,hogy az elhalt fákat kivágják, a gyökereket is kiásatta és a kiásott gödrökbe lombfát ültettetett azzal a céllal, hogy a lombosfák arányát 20-30 %-kal növeljék. A kivágott fa-anyagot főleg főzésre használják. Nagy a tüzelőanyag hiány Kinában.Egy helyen láttunk gyerekeket gereblyével az Eucalyptus vékony, hámló kérgét össze szedni, ugyancsak tüzelőnek. Délen /Guangzhou/ Pinus massonia telepitvényeket, észak-keleten /Heilongjing és Jilin tartományokban/ Larix dahuria és L.gmelinii,valamint Pinus sylvestris és P.Koreaiensis telepitvényeket láttunk.
Mint érdekességet emlitem, hogy Heilongjiang tartomány erdészete a B.C. tartományi erdészettel tart szoros kapcsolatot. Ugy mondták Heilongjian-ban több, mint 300 fafajuk van, amiből 20-nak van gazdasági értéke. Az évi növedék /mean annual increment/ 1.3 m^3 /ha és kb. 18 millió /KK/ hektár erdejük van /1.3 m^3/ha X 18KK= 23.4KKm^3, de évente 30KKm^3 fát vágnak !/
Igazi őserdő /virgin forest/ igen ritkán fordul elő, de azért láttunk egyet észak-keleten, Harbin mellett. Ettől nem messze, ~~helybeli~~ /native/ Abies és Picea fafajokkal is találkoztunk.
Az erdővédelem nagy része a telepitvényekkel kapcsolatos. A telepitvények kb. 60 %-án még mindig vegyszeres védekezést használnak, mig a hátralévő 40 %-án gombát /Beauvaria bassiana

kb 700K hektáron/ használnak és parazita darazsakat /Trichogramma spp./ kb.200 hektáron engedtek el. Délen melegebb és párásabb az éghajlat, itt főleg a gombát használják. Az egyik helyen az erdész azt mondta, hogy ő minden évben háromszor permetezi a gomba spórákat, akár van tü rágó Dendrolimus az erdőben, akár nincs /a Dendrolimus kitörést /outbreak/ akarja megelőzni/.

A Sárga folyótól északra szárazabb és hüvösebb az éghajlat és főleg a különböző Trichogramma darazsakkal kisérleteznek. A mezőgazdaságban ugy a gombát, mint a Trichogramma darazsakat sikeresen alkalmazzák. A millió számra elengedett darazsak értéke az erdészetben kevésbé bizonyitott. A tudományos viták és további kisérletek ezen a téren még mindig folynak. Évekkel ezelőtt a siker nem volt kétséges, mert mindig csak a sikeres kisérleteket jelentették. Jelenleg Kinában a rovarevő madarak számát próbálják növelni azzal, hogy fiatal állományokban kalitkákat helyeznek el a fészkelés elősegitésére. A madarak száma erősen csökkent az 1950-es években, amikor a madár állomány azzal volt meggyanusitva, hogy gabona és rizs fogyasztásuk miatt több kárt okoznak, mint hasznot a rovar evéssel. A lakosság kelepelőkkel és edényekkel annyi zajt keltett / a vezetőség irányitására/, hogy a madarak addig repültek,mig a fáradtságtól és félelemtől valóban szószerint kiestek a légtérből.

A vendéglátás nagyon jó volt mindenütt, de különösen jó volt a nyugatiak által kevésbbé látogatott területeken. A kinaiak általában nyilt és őszinte emberek és ugy látszik, hogy őszintén fel akarják venni a kapcsolatot más országokkal. Rengeteg különlenyomatot és egyéb külföldi irodalmat kértek. Mostmár őszintén beszélnek a Kulturális Forradalom éveiről /1966-1976/, amikor az iskolákat, egyetemeket, muzeumokat és egyéb kulturális intézményeket lezárták és az intelligenciát kiküldték a mezőgazdaságba dolgozni. Sokan azt mondják, hogy a tanult emberek egy generációja elveszett. Ezt próbálják most gyors ütemben pótolni azzal, hogy külföldi tanárokat hivnak meg 1-3 hónapos előadásra és eszme cserére, diákokat és szakembereket küldenek nyugatra tanulni.

Ahogy mi láttuk, a változás mindenre kiterjed. Egyre több várost nyitnak meg a külföldiek részére /open city/, amelyek nyugati izlésnek és kényelemnek megfelelő szállodákkal rendelkeznek. Jelenleg a szállodák tömve vannak külföldiekkel. Nagy a hotel hiány, s ezért egyre többet épitenek "közösen", ahol a külföldiek a pénzt és a szervezést adják, a helybeliek pedig az anyagot és a munkaerőt. Beijing egyik legnagyobb szállodájába Nyugat Németországból hoztak igazgatót, aki hamarosan Mercedes kocsikat importált Kinába taxinak.
A nagy termelő szövetkezetek felbomlottak. A földet faluk vagy falusi brigádok bérelik az államtól. Az állam határozza meg, hogy mit és mennyit termeljenek. Amit a brigád ezen felül termel, azt a "szabad piacon" eladhatják. A termelékenységet nem emelik a miáltalunk ismert sztahanovista rendszer szerint. A szabad piacok mind zsufoltak voltak árúval. Jelenleg a földmüves réteg "gazdagodik" leggyorsabban. A legelső használt magán kocsit egy csirke/tojás termelő vette meg. Most a városokban lakó és dolgozó embereknek akarnak hasonló lehetőséget adni. Amikor Beijingből Tokyo-ba mentünk, a repülőn volt egy mezőgazdasági turista csoport, melynek tagjai a saját pénzükből üdülni mentek Japánba. Természetesen a kinai ujságok és TV riporterei követték a csoportot / az oka nyilvánvaló/.
Sok jót láttunk. A falvakban még bivallyal szántanak, de már egyre több kis traktort lehet látni az uton. A tisztálkodási lehetőség nem mindenütt a legmegfelelőbb. Még lehet nőket látni a folyóban mosni, a ruhákat a kövekhez csapkodva. Még mindig az állam határozza meg, hogy ki hol és mit fog dolgozni.
A városokban az egykézést /egy gyerek egy családban, különben bizonyos kedvezményeket vonnak meg/ elég jól megvalósitották, de vidéken kevésbé.
Egy mondatba összefoglalva, van aki a csoportunkból nem menne vissza egy hasonló tanulmányutra, de én igen.

9 em. 3 Dr.
13 név (4 nem végzett)

FIRMÁK ÉS BALEKOK ALBERTÁBAN.... Soós József.

" Az igéret szép szó, ha megtartják ugy jó". Ez a közmondás az alapja ennek a rövid beszámolónak. Ugyanis egy könnyelmü igéretet tettem Pendl Ferinek, hogy az Albertában élő erdészek és volt soproni erdőmérnökhallgatókról tájékoztatót küldök a Kapocsnak, amelynek közleményeit mindig szeretettel és kiváncsian várjuk. Az is természetes, hogy a firmákkal kezdjük és a balekokkal fejezzük be a beszámolót.

1 em Licskó Zoltán. 1953-ban végzett Sopronban, majd rövid ideig a Bakonyban, később a Mátrában dolgozott. Innen került Albertába, ahol az albertai államerdészetnél kapott állást a pár hónapig tartó vasuti karbantartási munka után. Zoli a szokásos erdőbecslési munka után a whitecourti kerületi hivatalban lett erdőmüvelő, majd később az edmontoni központban hasonló munkakörben tevékenykedett. Ez év májusában ment nyugdijba és visszaköltözött Whitecourt-ba, ahol fafaragással és vadászattal tölti el idejét.
Nős, három gyermeke és két unokája van.

2 em Németh Zoltán: 1953-ban végzett Sopronban. Első állomáshelye Szentgotthárd volt, ahol főleg az őrségi erdei fenyvesek természetes felujitásával foglalkozott. A következő "áthelyezés" után Vancouverben találjuk, ahol jobb hijján beiratkozott a Sopron Division-ba az V. évre. S mivel Zoli bátyánk világéletében "gogyós szivar" volt, tanulmányait sikerrel be is fejezte. Ezután az albertai erdőkben folytatott erdőbecslési munkákat, majd a kanadai államerdészetnél dolgozott. Utána ujra visszament az albertai államerdészethez és jelenleg az Alberta Energy and Natural Resources minisztériumának tervezési osztályán dolgozik.
Nős, három gyermek apja.

3 em Soós József: 1953-ban Sopronban fejezte be tanulmányait. Zalában és Keszthelyen dolgozott mielőtt a Sopron Division-hoz került. A Haney-i egyetemi erdő után Edmontonba került a City of Edmonton Parks and Recreation Department-hez, majd a kanadai állam-

erdészetnél dolgozott Albertában és Saskatchewan-ban. 1974-től az albertai államerdészetnél dolgozik, jelenleg az erdészeti kutatás igazgatója.

Leskó György: az V. évfolyam jó botanikusa és kiváló nótása, miután doktorátusát megszerezte a brit kolumbiai államerdészet Nelson-i kerületébe került kutatónak. Innen a kanadai államerdészet alkalmazásába került először Calgary-ba, majd Edmontonba. Ide s tova 10 éve, hogy a Syncrude olajhomok vállalatához ment először mint csoportvezető, később a kutatás igazgatójaként. Ő is azok közé a jó szivarok közé tartozik, akik eredeti feleségükkel élnek boldogan.
Gyurka két lány és egy fiu apja.

Leskó Anna: akit Rácz Panni néven ismertek évfolyamtársai mielőtt férjhez ment, ugyancsak V. éves volt. Lelkileg és anyagilag tevékenyen résztvett férjének, Gyurkának továbbtanulásában a Master-i fokozattól a Ph.D-ig. Miután a gyerekek felnőttek, Pannika az albertai államerdészetnél dolgozott pár évig. Jelenleg az albertai egyetem geológiai tanszékén dolgozik pár napot hetente, csupán azért, hogy kimozduljon a házból és megőrizze fiatalságát.

Bella Imre: ugyancsak az V. évfolyam oszlopos tagja volt, aki már nyári állásban a kanadai erdészetnél dolgozott. Imre is megszerezte a Master és Ph.D. fokozatot a kanadai államerdészet alkalmazásában. Állomáshelyei Calgary, Winnipeg és Edmonton voltak . Jelenleg is Edmontonban dolgozik az erdőbecslés tudományának felvirágoztatása érdekében. Imre különös hangsulyt fektet a jó "keresztényi élet" betartására, de csak az evés és ivás területén. Különben az a hir járja, hogy olyan fizikai állapotban van, akárcsak egy huszéves.

Tóth Erzsébet: /Molnár/ az V. évfolyam Ciniképét a történelem vihara Hollandiába sodorta vőlegényével Tóth Jóskával, aki

ugyancsak V. éves geofizikus hallgató volt Sopronban. Tóthék Kanadába már két leánnyal érkeztek. Erzsike férje az edmontoni Alberta Research Cuncil-nél kapott állást. Erzsike pár évig az albertai államerdészetnél dolgozott, majd állandó jellegü háziasszony lett. Ekkor határozta el, hogy beiratkozik az egyetemre és megszerzi kanadai diplomáját. Miután a lányok megnőttek ő is elment az egyetemre dolgozni 2-3 napra hetente. Jelenleg az albertai egyetem geológiai tanszékén dolgozik szorgalmasan. Férjezett, két lány anyja.

8 Dr em

Sivák Béla: aki eredetileg III. éves volt, végre jobb belátásra jutott azzal, hogy pár héttel ezelőtt Alberta-ba költözött. Őt nem kell külön bemutatni, mert hiszen ezideig Vancouver-ben élt. Béla jelenleg az albertai államerdészet kutatási osztályán dolgozik, mint ökológus, aki főleg a termőhely osztályozás problémáival foglalkozik. Béla, szeretettel köszöntünk Albertában és reméljük hosszu ideig maradsz körünkben.

9 em

Ferdinánd István: II. éves volt, amikor Kanadába érteztünk. Pista barátunk a végzés után Hinton-ba került az akkori Northwestern Pulp and Power vállalathoz, és egészen rövid időn belül a vágásterületek, majd az erdőmüvelési munkálatok vezetője lett. Innen"csalta" el őt az albertai államerdészet, ahol először erdőmüvelő, majd az erdősitési csoport vezetője lett Edmontonban.Az ő kemény munkájának köszönhető, hogy az erdősitési eredmények komoly javulást mutatnak. A statisztika szerint a 10 évnél idősebb vágásterületek 93 %-a sikeresen van felujitva. Bizony a többi tartományok is tanulhatnának Albertától e téren. Pista feleségével Nedával St.Albert-ben él és egy lányuk van.

10 —

Fodor Erzsébet: akit volt évfolyamtársai Tormási Csöpi néven ismertek, ugyancsak a második évnek volt hallgatója. Csöpi férjével Gyuszival 1963-ban Edmontonba költözött és azóta is itt maradtak Albertában. Nélkülük elképzelhetetlen lett volna egy Szilveszter, vagy évente többször megrendezett "Soproni" összejövetel.

Csöpi hosszu idő óta az edmontoni egyetemen dolgozik, jelenleg a mikrobiológiai tanszéken, ahol különféle "bacikat" tenyészt és szelidit. Csöpinek és Gyuszinak két lányuk és egy fiuk van, akik szintén Edmontonban élnek.

Vári Miklóst: aki ugyancsak II. éves volt, a sors szele felesé-
gével, Erzsikével együtt a hatvanas évek elején Edmontonba sodor-
ta. Azóta is itt élnek és tökéletesen aklimatizálódtak az alber-
tai télhez. Miki eleinte müszaki rajzolóként dolgozott, jelenleg
a kormány alkalmazottja. Mindkét gyermekük népi táncos és egyik
ilyen müsoros esten találkoztam Mikivel, aki hófehér haja elle-
nére fiatalosnak néz ki.

Fodor Gyula: Miután Gyuszi elvégezte az erdészeti technikumot
és megunta a kőszegi hegyeket, visszavágyott Sopronba és bei-
ratkozott első évesnek 1956-ban. Alighogy meg lett keresztelve
a véletlen Vancouver-be sodorta, ahol folytatta tanulmányait
A Sopron Division-ban. Addig maradt csak erdész, mig bekötötte
a Csöpi fejét, s utána a testnevelési szakra iratkozott. Gyuszi
Edmontonba érkezésekor az Edmonton város Parks and Recreation
Department-nél dolgozott, majd egy Edmontonhoz közeleső város -
kájában lett a Parks and Recreation vezetője. Ezután vissza-
költöztek Edmontonba, ahol Gyuszi az albertai kormány sportolá-
si osztályán dolgozott. Aktiv munkája eredményeképpen több
sportágat komolyan fellenditett, többek között a kézilabdát.
Pár hónappal ezelőtt a Hinton város Parks and Recreation igaz-
gatója lett, s jelenleg ott dolgozik.

Szabó Tivadar: Vancouver-ben csatlakozott az első évfolyamhoz
és a Németh Zoli kamarása lett. Végzés után ranger lett a vad-
regényes B.C. Interior-ban. USA-ban folytatott tanulmányai so-
rán megnősült, majd Calgary-ba került a kanadai államerdészet
faipari kutatójaként. Innen Ottawa-ba helyezték, ahol a faipari
kutatóintézetben dolgozott csaknem másfél évtizedig osztályve-
zetői beosztásban. Végül is az albertai kormány szolgálatába
szegődött és jelenleg az Economic Development Forest Products
osztályán dolgozik. Nős, két lány apja.

LUC FENYŐ NEMESITÉS BRITISH COLUMBIÁBAN.

Kiss Gyula.

1967 juniusában léptem a british columbiai tartományi kormány szolgálatába. Megbizatásom a fehér és Engelmann lucok genetikai feljavitása volt. Kaptam öt évet arra, hogy megirjam és előterjesszem terveimet.
Bár mottónk azt mondja, hogy az erdész nem siet, nekem ugy tünt, hogy az erdészeti szakmában nem jó várni, mivel a fák lassan nőlnek és eredményeink elérése hosszu időt vesz igénybe. Igy az első év végén elkészitettem terveimet és 1968 nyarán már el is kezdtem a jobb kinézésü egyedek kiválogatását Prince George környékén. Tervem az volt, hogy minden kiválasztott fát csemetéinek növekedése alapján birálunk meg és csupán a jobb csemetéket produkáló egyedek 5o százalékát használjuk további nemesitési munkánkban. Ezen cél érdekében a különböző fákról származó csemeték átlag növekedését hasonlitottuk össze kisérleti ültetvényeinken. A legutóbbi magasság mérést az ültetvények 10 éves életkorában hajtottuk végre. Várakozásunknak megfelelően, különböző fák különböző átlag magasságu csemetéket produkáltak. A felső 25 %-ba tartozó fák csemetéinek átlag magassága 12 %-al az ültetvény átlag magassága felett volt.
Minden kiválasztott fáról oltványt készitettünk és ezeket az oltványokat egy ültetvénybe, az ugy nevezett "Klone bankba", telepitettük későbbi használatra. Egyébként itt hasznositottam a katonaságnál gyüjtött tapasztalataimat, ugyanis az oltó anyagot is és a tobozokat is .22-es kaliberü puskával gyüjtöttük be. Miután megállapitottuk, melyik fa produkált gyorsabban növő csemetét, ezeket a fákat hasznositottuk magtermelő ültetvényeken. Az oltóanyagot a klone bankokból gyüjtjük és ugy osztjuk el a magtermelő ültetvényeken, hogy az ugyanazon anya-fáról származó oltványok a lehető legmesszebb legyenek egymástól, hogy az önmegtermékenyitést amennyire lehetséges, elkerüljük.

Az oltványok rendszerint az ötödik évben kezdenek magot teremni, ha az éghajlat kedvező. Sikerült rábeszélnem az illetékes főnököket, hogy tegyük át a fanemesitési kisérleti állomást Prince Georgeból, ahol az éghajlat igen kedvezőtlen, Vernonba, ahol viszont az éghajlat optimális magtermesztésre. A költözködés igen nagy sikerrel járt: számitásaink szerint átlagban legalább ötvenszer annyi magot tudunk termelni Vernonban, mint Prince Georgeban. Természetesen, ez nagyban elősegiti kutatásainkat is, mivel keresztezéseinket sokkal gyorsabban tudjuk elvégezni. Az egyik hátránya a vernoni éghajlatnak az, hogy öntözni kell. Ezt a problémát ugy oldottam meg, hogy Vernon szennyvizét használjuk fel öntözésre. Igy kevesebb mütrágyát kell használnunk, mintha csak természetes csapadék öntözné az ültetvényt. Amellett hasznositjuk a szennyvizet, mely egyébként a tavat szennyezné.

Mivel a vernoni telepitvények mezőgazdasági területen vannak, kevesebb a probléma az erdei gomba és rovar kárositókkal. A természetes erdők hiánya biztositja a nem kivánatos, természetes virágpor kizárását is.

Eddigi keresztezési kisérleteink igazolják, hogy az eredeti szürővizsgálatok igen jó eredményeket adtak. Amellett néhány könnyen felismerhető öröklődő tulajdonságot is találtunk, mint például albinizmust és törpe növekedést.

Bár az erdészeti genetika igen jó eredményeket igér, ezeket az eredményeket csak ugy lehet elérni, ha végrehajtjuk a megfelelő talajelőkészületi munkákat, gondot forditunk az ültetésre és ápoljuk az ültetvényeket. Ilyen körülmények között a jó minőségü csemeték ki tudják fejezni genetikai adottságaikat. Eddigi eredményeink ezt is bizonyitják. Talán mondanom sem kell, hogy bár a százalékos növekedés különbség többé-kevésbbé azonos a különböző termőhelyeken, az abszolut növekedés különbség jóval nagyobb jó termőhelyen és jól ápolt ültetvényeken.

Az itt elmondottak csupán dióhéjban vázolják tevékenységeinket, de bővebb beszámoló a több, mint 18 éves kutató munkámról igen sok helyet igényelne. Bár az is lehetséges, hogy álmatlanságban szenvedő olvasóimnak jó altatóul szolgálna.

Üdv az erdésznek!

SZAKESTÉLY RÜTIBEN. - KOMLÓSSY JÓZSEF.

Csizmáink alatt ropog a hó, amint a fehér köntöse alá bujt mezőn keresztül nekivágunk a távolban sötétlő erdőnek. Jókora kaptató után beérve a fák közé, hangunk ugy elvész, akár a kristály páncélja alatt jéggé dermedt patak csobogása. Mire felérünk a gerendaházhoz, előtte öles tüz lobog. A korábban érkezettek árnyéka, mint megannyi nyárssal fegyverzett sejtelmes Don Quichotte játszik az épület falán. Vendéglátónk gondját mi sem kerülhette el. A ház konyhájának asztalán izlésesen felszeletelt különböző husok, szalonna, vidáman mosolygó vereshagymák, s illatozó kenyerek társasága várja az éhes "Burschok-at".
Veresboros palackok egyre melegedő köntösükben testőrökként állják körül a doromboló kályhát. Amig fehér testvéreik számüzött varangyok módjára kushadnak hóágyuk puha párnáján. Végre megérkezett minden meghivott vendég. Betódulunk a házba. Falait szinte szétveti a vidám jókedv. Valaki felemel egy teli poharat. A házigazda felé fordulva intonálja az első nótát. "Cimbora ma rád köszöntöm a legelső poharat, a barátság éljen köztünk, mig a halál elragad....
Az utóbb érkezettek is elkészitik nyársaikat. Mindenki sütéshez lát. Ezuttal tanuságot teszünk a régi mondásról: "ki mit főzött egye is meg". Végre, ha lassan is, de megbékélnek a türelmetlen gyomrok. S a torkunkon leküldött borok szelleme egyre türelmetlenebbül kéri a kibocsájtást. Bábeltornyát szinte fejetetejére állitva. Mert akár francia, akár helybeli a bor, mindkettő csak magyarnótát csal elő gégénkből. Selmec - Sopron egykori diákhagyományainak rendet, fegyelmet parancsoló törvényei itt is otthonra találnak. Mi mást tehet a sok "pogány" fogorvos, sztatikus, vagy testnevelőtanár ? Örül, hogy alkalmazkodhat az erdészekhez. Végre helyet szorit magának mindenki a hosszu asztal mellett. A kantuspreses megkocogtatja poharát. Silencium! Majd a feszült várakozás csendjében felcsendül szólója: Körének zengjen most az asztalunk körül-körül. Soron pajtás te légy, bök a legidősebb felé. Az pedig mondja is az első nótát. Rám kerül a sor. Ezzel megindul az élcelődés.

Tudtuk, tőled csak legény, vagy katona nótát várhatunk. De a preses nem csupán a nótákat kezdi. Hangszálainknak is gondos őre Ő. Ezért időről-időre megszólal, engedélyt s egyben parancsot adván: Gyanto- gyantára, kanto-kantáre, rendes ivás igyunk.
Az öregebb mutató már háromszor is elkerülte a delet, mire néhányan szedelőzködünk. Ajtófelé tartván a házigazda toppan elénk. No, nem addig van az. Mielőtt odébb állnátok, először a nótámat. Már kezdem is: Fiuk, ha megremeg kezemben e busnedüvel telt pohár... Rövid bucsu, megállapitjuk, hogy maradnak még elegen, akik reggel rendet tegyenek a házkörül. Megindulok előre. Egy jó félóra, mire a faluszélén hagyott gépkocsihoz leérünk. Gondolataim, ezek a rakoncátlan csikók, mint mindig ha egy-két létra bort iszom, elragadnak - oda ahol a fenyők között megbujnak hajszálgyökereim. A többieket hátrahagyva belekapok egy nótába:"Mert nem az a legény, aki gyolcs ingbe jár, nem alszik az én ágyamba minden kapcabetyár. Mert az én ágyamban széna s szalma vagyon, minden szalmaszálon pirosrózsa vagyon, hej de pirosrózsa vagyon"... Egyre csak egy keletfelé vitorlázó felhőfoszlányt nézek, annak énekelem. Ha iparkodom talán még fel is tud kapaszkodni rá a nótám, s időben érkezik, hogy jóreggeltet csókoljon egy kislány szemére.
Dübfalva 1985 január 21.

GRATULÁLUNK BENKŐ GÉZÁNAK.

A Kánadai Szabadság Harcos Szövetség Benkő Géza, ötödéves firmánkat választotta meg országos elnökévé. Gratulálunk Gézának és egyben jó egészséget és sok szerencsét kivánunk, hogy munkája eredményes legyen.

SZERKESZTŐSÉG.

TAMÁSI MIKLÓS

Tamási Miklósról írja Kerecsendi Kiss Márton az „Eszkimó szerelem" előszavában:

Édesapja erdész volt, és ő is erre a pályára készült, de a sors áthúzta a családi szándékot, amikor a Soproni Erdészeti Főiskola diákjaival Kanadába, a Csendes-óceán partjára, Vancouverbe vitte, ahol éveken át az ottani kis magyar társadalom tagja, vigasztalója, egyik legtevékenyebb kultúrmunkása, majd a Vancouveri Magyar Társaskör elnöke lett.

Tamási Miklós eredeti hangú költő. A vancouveri magyar kultúra ügyében végzett munkája késleltette, hogy költészetének jelentőségével megismerkedjék a szerteszéledt magyarság. Ő az emigráció — szinte egyetlen — népi költője, a Sinka-Erdélyi hagyaték folytatója és továbbfejlesztője. Ki hitte volna, hogy ez az áramlat egyszer nyugaton is folytatódik majd. S íme itt a kötet: „Eszkimó szerelem".

Tamási Miklós be is vallja a Sinka-rokonságot. Letagadhatatlanul Békés megyei. Meg kell azonban jegyeznünk azt is, hogy a vancouveri magyar költőt mégsem lehet a Sinka-epigonok közé sorolni. Ez a líra, Tamási Miklós hangja, egyedülálló a magyar költészetben. Már csak azért is, mert ezt a költészetet a Csendes-óceán légköre, hangulata öleli körül.

Sallang, fölösleg sincs e versekben. Ugyanígy hiányoznak Tamási Miklós költészetéből a „nagy szavak". Egyszerűsége, igénytelensége ragad magával. Elhisszük a költő vallomását, hogy „kinőtte már önmagát" . . . Egyik szép versében írja: nem tudja, hogy „ő eszik-e, vagy ő az étek egy szörnyű asztalon".

Tamási Miklós a „világ végén" — szintelen sorsból emelkedik a csillagokig s úgy összeolvad éggel-földdel, mintha nem is lenne emberi köze saját költészetéhez. S valóban az „Eszkimó szerelem" verseit olvasva néha úgy érezzük, mintha régi-régi ismeretlen falusi népdal-költők szólnának ajkain.

A KAPOCS KIADÁSÁNAK KÖLTSÉGEI.

A Kapocs előző számának kiadási költségei 300 példányban:

$	27.00	irógép bérelése
$	80.00	gépelési költség
$	550.18	nyomtatás
$	22o.36	posta költség
$	877.54	összesen

A vancouveri és victoriai tagok nagyobb részének személyesen kézbesitettük a Kapocs-ot, mint ahogy ezt most is igy tervezzük. Az európai számok postázása $ 3.74-be került példányonként.

SZERKESZTŐSÉG.

PILLANAT

— dramolett —

Szereposztás:
Nélbay, professzor Selmecen, 55 év körül
Kati, a leánya
Kovács István, erdészhallgató
Cseresnyés professzor, 65 év körül
Bora, fiatal tót szolgáló
Diák

—

Szín: Nélbay professzor lakása Selmecen. Idő: 1918 késő ősze. Kint a macskaköves ferde utcák és a hegy tetején a Kálvária felett már decemberes, hótól terhes ősz barangol. A jelenet elején még érezni kintről az ablakokon át a lenyugvó nap utolsó sugarait. A szobában korabeli bútorok jólétet, de egyszerűséget mutatnak. Az öreg cserépkályhában már tűz lobog. A falakon képek. Köztük a jobb falon a professzor nemrég elhunyt feleségének fekete keretes képe. Egy-két fotel, pár szék, kis asztal, könyvszekrény és vitrin alkotják a bútorzatot. Bajárat a hátsó fal közepén és baloldalt.

—

KATI: (ül az egyik karosszékben és kötöget. Látszik, hogy lélekben nincs ott, amit csinál. Kétszer is felnéz a faliórára, mely öt óra körüli időt mutat. Idegesen ledobja a kötést és feláll. Tétovázik pár pillanatig, aztán benyit az oldalajtón és bekiált a másik helyiségbe): Hé, Bora!... Bora, hol vagy?... (ki is megy, majd eredménytelenül egyedül visszajön) Hol csavaroghat már megint?... (újra felveszi a kötést, de nem ül le. Idegességében a kezébe szúr. Felszisszen) Még te is bántasz?... (ledobja a karosszékbe) Apu se jön... De hosszú ez a délután! (izgatottan topog, mint egy kisgyerek)

BORKA: (lihegve jön a nyitva maradt bal ajtón)

KATI: Sosem vagy itt. Mintha nem lenne elég szabadidőd.

BORKA: (lelkendezve) Jaj, kisasszonyka, ne haragudjék! Már azt csak meg kellett néznem, hogy pakolnak Schneiderék... Majdhogy az egész boltot viszik. Kíváncsi vagyok, mit csinálnak vele?... Tán csak nem vándorboltosok lesznek?... Vagy tán majd a többinek árulnak? Mert fut innen mindenki... (még most is liheg, de inkább az izgalomtól, mint az előbbi futástól) A professzor úr még nem jött meg? (Kati megrázza a fejét. Kis szünet)... Merthogy én maradnék...

KATI: (csodálkozva) Maradnál? Hát persze, hogy maradsz! Ki mondta, hogy mi elmegyünk?

BORKA: Mindenki megy! Kisasszonyka, nem érti? . . . Meglátja, csak menjen ki az utcára! . . . A kocsik úgy mennek a főiskolára, mintha valamely lakodalom lenne . . . Nem, inkább temetés . . . Mert hogy mindenkinek könnyes a szeme. Az öreg Krizanics nagymama egyre csak azt hajtogatja, hogy miért is nem halt meg, mikor most olyan beteg volt. Igaz is, a Krizanics ifiúrról már három napja nem tudnak semmit. Átment, de azt mondják, ott már a cselák van . . . Szegény!

KATI: Miért szegény? Tán ihatott. Szokása . . . Majd csak megjön, ha ma nem, holnap.

BORKA: Isten adná. De mondják, hogy milyen nép a cselák. Hogy a holló vájná ki mindnek a szemét, aki a más földjére kívánkozik!

KATI: Most ez a világ, Borka. Elvesztettük a háborút.

BORKA: Jól mondja, kisasszonyka. Mert ők nem vesztették el. Janó is mondta, hogy az afféle egy se harcolt. Csak lapultak a gödörben, mint a békák, ha sturmra kellett menni.

KATI: Most már ez a világ, Borka. Nem mindig az győz, aki bátor. Inkábbra az, ki ügyes.

BORKA: Hát ügyesség az, hogy valaki nekiessen a szomszédjának? Nem ügyes az, de tolvaj, rabló, meg gyilkos, aki elől a tisztességes embernek futni kell . . . Az iskola is megy. Szekérrel. Vasút sincs már . . . Csak a hírek járnak. Azt mondják, Barkóczon koncoltak is.

KATI: Buta beszéd. Azok is csak emberek.

BORKA: Hiszen azért, mert emberek. Az emberek a legrosszabbak a földön, kisasszonyka . . . Jobb maguknak elmenni innét!

KATI: (makacsul) Apu még nem jött meg . . . Hosszú most a tanácsülés.

BORKA: Majd jön ő is . . . A Kovács urat is láttam az egyik kocsin. Intett is, meg mondott is valamit, de én azt nem értettem. Nagy volt a zaj odakint, ők meg siettek.

KATI: Hát miért nem nyitod ki jobban a füled? Bezzeg Janó suttogását megérted!

BORKA: (vidáman) Csak úgy, mint a kisasszony a Kovács úrét.

KATI: (inkább tréfásan ráripakodva) Te, Borka! Ne légy szemtelen!

BORKA: No, csak nem haragszik meg? . . . De más lett maga is . . . Nemrég még játszottunk is együtt. Most meg felhorkan a tréfára is. Tán ez az idő teszi . . . Ez a csúnya ősz . . .

KATI: (kedvesen hozzálép) Ne haragudj érte . . . Nem bánom, mondj akármit, csak beszélj . . . Én azt hittem, hogy mikor vége lesz a harcnak, majd ott folytatódik az élet, ahol megszakadt. De nem. Már sohasem lesz

- 35 - 63 old.

úgy. Mindenki fut, rohan, gyűlésezik, tárgyal . . . Azt mondják, politika . . . Meg tudnám ölni azt, aki ezt a szót kitalálta . . . Még balekbál sem volt az idén. Csak járvány, betegségek. Amíg a Mama élt, ő velem volt, ha Apu oda volt, együtt vártuk . . . Tudod, Borka, milyen rossz egyedül várni, egyedül lenni. Ha valamit kérdezni akarsz, csak önmagadtól kérdezheted . . . (szinte sír) Már te is oly ritkán jössz hozzám, mióta Janó visszajött . . . Jó neked, ő nem politizál.

BORKA: Ezt, épp ezt akartam mondani már az előbb is, hogy ezért nem megyek. Janó miatt. Most már bevették a bányacsapatba. Osztán ígérte, tavaszra elvesz . . . (szemérmesen) Mert mi már úgy állunk . . .

KATI: Úgy? . . . Hogyhogy úgy?

BORKA: (nehezen, de kivágja) Nekem gyerekem lesz, kisasszonyka!

KATI: (mélyen elpirul, miközben kíváncsian és furkészőn végignézi Borkát)

BORKA: (hozzátéve) Második hónap.

KATI: Biztos?

BORKA: Biztos, kisasszonyka. Nem lehet azt eltéveszteni.

KATI: De biztos, hogy elvesz?

BORKA: Azt ne adja neki az a magasságos Mennybéli! . . . (megenyhülve) De én tudom, hogy elvesz. Ügyes gyerek azért a Janó, meg tisztességes. Igencsak.

KATI: (sóhajtva) Akkor jó . . . Akkor már neked jó! Te egyenesben vagy. Fiad lesz. Én tudom, hogy fiad lesz. (Borka boldogan elvigyorodik) Mert te erős vagy . . . Nyolc-tíz kis tót poronty . . . Istenem! Itt fognak felnőni Selmecen.

BORKA: Itt azok, bizony. Bányász lesz mindből, akit én szülök.

KATI: És erdész egy se? . . . Na, az én kedvemért . . .

BORKA: (megadóan) Hát jó. A legsatnyábbikból lehet jáger, ha már annyira akarja . . . Meghívom majd a keresztanyjának.

KATI: (keserűen mosolyogva) Köszönöm, Borka. De hogy leszek én keresztanyja, ha itt se leszek?

BORKA: (vigasztalólag) Hiszen nem olyan biztos még az. De ha el is mennek, csak visszajönnek egyszer. Az biztos. Janó mesélte, hogy neki meg valami rokona ment el. Tán már húsz éve is van. Túl a tengeren . . . Na, hogy is hívják? . . . Tudom már: Ámerikába. Oda bizony. Nemrég írt, hogy most még ugyan gyűjt egy kis pénzt, de aztán hazajön, merthogy ugyan ott, mint írta is, jó dolga van, de itt azért mégiscsak más . . . Hát ha onnan messziről, ami tán még Bécsnél is messzebb van, haza lehet jönni, akkor majd a kisasszonyék is visszajönnek majd. Miköztünk nem lesz óperenciás tenger. Most csak, míg a háború tart, van ez így.

KATI: Nincs már háború.

BORKA: (csodálkozva) Nincs már háború? Hát akkor mért jönnek a csehek? Amikor ellenség jön, akkor háború van.

KATI: Hát neked is ellenségeid?

BORKA: Nekem? Én nem tudom. Nem kérdezte ezt még tőlem senki . . . Ellenség, mert annak mondják. Maga tudja, mi az, hogy ellenség. Minek kérdi?

KATI: (hallgat, nem tudja, mit válaszoljon)

BORKA: Merthogy nekem jó volt így, ahogy volt. Ha másképp lesz, nem így lesz, hát az nem lehet jó. Ők meg azt akarják. Ezért ellenség. Nem így van?

KATI: Igazad van, Bora. Nagyon igazad. De minket sohasem fognak megkérdezni. Talán nem is a mi dolgunk, hogy ki az ellenség. Én azt hiszem, hogy aki azért él, hogy gyereket hordjon a szíve alatt, annak sohasem szabadna megtudni, ki az ellenség, hol a harag. Csak azt, hogy hol a jóság . . .

BORKA: Szépen mondja. Nagyon szépen. Mint a plébános úr a templomban. Ugyan nem mindig értem, de azért szép. Mindig az a legszebb benne, amit nem értek.

KATI: Én sem értek sok mindent, Bora. (kitekint a főajtón) Még mindig nem jönnek. (újra Borkához) Vacsora után nézhetnél addig. Tudod, ma Cseresnyés professzor úr is itt eszik. Csütörtök van.

BORA: Eszik? Csak enne, ha lenne mit!

KATI: (értetlenül) Mit beszélsz?

BORKA: Csak azt hogy semmi sincs! . . . Hónapok óta hitelbe vásárolunk. A betegség, aztán a temetés . . . Nincs itt pénz, kisasszonyka. Csak a jó apjaura nem mondja magának . . . De most már a zsidó is csukva van. Semmi sincs, ahogy volt. Mindenki szegény . . . Én már loptam is . . .

KATI: Borka, szegény Borka! És ezt sohasem mondtad nekem!

BORKA: Minek szomorítjam?! . . . A professzor úr sem törődik már úgy mindennel, mióta a kedves jó Édesanyja megholt. Maga meg még fiatal.

KATI: Hiszen te is csak annyi vagy, mint én. Tizenkilenc éves.

BORKA: Mi, szegényfélék, hamarabb örögszünk.

KATI: (kis idő múlva tanácstalanul) De valami csak van!?

BORKA: A két csirke kint a ketrecben. Azok is igen hitványkák.

KATI: Hát akkor azt vágd le!

BORKA: A csirkéket? Hisz a kisasszonyka születésnapjára van. A jövő hétre. Már elfelejtette?

KATI: (szomorúan) Az én születésnapom? Ki tudja, hol tartom én azt

meg! . . . Vágd csak le, Borka! Csütörtök van. Csakúgy, mint máskor. Jön sakkozni a Cseresnyés professzor úr.

BORKA: (pár pillanatig fejcsóválva áll, aztán megadóan kimegy)

KATI: (lassan megfordul, felnéz, meglátja az anyja képét, odamegy) Látod, Anyám? Tizenkilenc éves leszek. Ilyen a te tizenkilenc éves lányod. Nem tudja, hogy mit eszik holnap és hogy hol lesz holnapután . . . Mi mindig itt éltünk Selmecen. Emlékszem, egyszer, mikor kicsi voltam, megkérdeztem tőled: mit jelent ez a szó: haza? És akkor te kitártad a kezed és azt mondtad: Ezt. Ezt mind, amit itt látsz magad körül. Selmecet, a hegyeket, a diákokat az utcákon és a lányokat az ablakok mögött. Nekem Apádat, Apádnak engem, és mindkettőnknek tégedet. Igen, ez itt mind a haza. De legfőképpen Selmec, és ezt sose felejtsd el . . . Aztán jött a háború. A fiúk elmentek harcolni a hazáért, és én azt hittem, hogy így van jól. Te mondtad, amit nagyon szeretünk, annak nincsen ára, még az élet sem ára. Vajon, ha fiad lettem volna és nem lányod, akkor is azt mondtad volna? . . . Hiszen fele se jött vissza. És most ők is olyan védtelenek, mint mi, vagy te itt a képen, aki már csak kép vagy és emlékezés, mert aztán jött a spanyol . . . Emlékszem lázas arcodra, fúló lélegzetedre, Anyácskám. Meg se csókoltál, csak úgy láttalak az ajtóból. És hat napra rá kivittünk a temetőbe . . . Hazamentél. Most már tényleg a Haza vagy. Egy darab Selmec . . . És ha mi most elmegyünk, akkor hogy vigyünk magunkkal? De ha itt maradunk, akkor vajon itthon leszünk-e? . . . Olyan jó anyám voltál. Ha kérdeztelek, mindig feleltél. Miért nem felelsz? . . . Miért nem? (a karosszék karjára borulva zokog, szinte hangtalanul, csak a válla rázkódik. Kint lépések. Kati felnéz, megtörli arcát, aztán az ajtóban megjelenik Nélbay) Apám! (hozzászaladna, de a professzor tekintete megállítja) Mi van, apu? Mit döntöttetek? . . . Beszélj!

NÉLBAY: (lassan felemeli a fejét, mintha nem is a lányára nézne, hanem valahova túl rajta, még a felesége képén is túl, és előbb szaggatva, majd egyre folyamatosabban és hangosabban beszélni kezd) A főiskola . . . elmegy . . . Még ma éjjel. Professzorok . . . diákok . . . felszerelés . . . Mert jönnek a csehek. (kissé gúnyosan) Mert ami érték, azt menteni kell. A legfontosabb az élet. Így volt. Így mondták.

KATI: Így mondták? De hisz akkor nekünk is csomagolni kell! . . . Még ma éjjel? Alig van idő! Én rohanok. Nem is tudom, mit vigyünk . . . (izgatottan kifelé indul)

NÉLBAY: (előbb csendesen, aztán kiáltva) Kati . . . Kati! (a lány visszafordul) El tudnál menni innen?

KATI: (ijedten) De hiszen apu mondta, hogy megyünk. Menni kell! A csehek . . .

NÉLBAY: (dühösen, de nem a lányára) Csehek! Csehek! Örökké ezt hallom! Na és, ha a csehek lábunknál fogva fognak felakasztani, akkor is azt kérdem: El tudnád hagyni Selmecet?
KATI: (egész testében remeg, de nem felel. Nem tud mit felelni)
NÉLBAY: Jó. Ne válaszolj rá. Én kimondom helyetted is: Maradunk. Mi maradunk. Mindegy, hogy fejezi be az ember. Meghal lélekben, mert elszakadt a helytől, ahová tartozott, vagy meghal testben, mert nem tudott elszakadni tőle... Legalább lesznek, akik integetnek nekik, ha lesz bátorságuk és lelkiismeretük visszanézni... (nagyon fel van indulva)
KATI: És a többiek? Elmennek mind?
NÉLBAY: Mind.
KATI: A diákok is?
NÉLBAY: (csak bólint)
KATI: (egy pillanatig lesütött szemmel, aztán megkérdi) Ő is?
NÉLBAY: Igen. És örülök, hogy te hozod fel. Tudom, szereted. Ő is téged. Legalább is mutatta. Örültem neki. Ez a Kovács Pista alföldi gyerek, de jó diákom volt... És most ő ágált legjobban: Elmenni... csak el... Csalódtam. Te meg majd elfelejted. (Kati lehajtott fejjel áll) Ne sírj! Az asszonyok azt hiszik, hogy az érzelem személyekhez köt. Nem igaz. A személyekhez köthet gyengeség, megszokás, kényelmesség, hála..., de a lelkiismeret a földhöz köt, amelynek egy ember éppen csak annyi része, mint egy fa, fű, virág, vagy egy sírhalom. (Kati halk sírással hajtja apja vállára a fejét. Szünet) Fáj?
KATI: (bólint) Igen. (szepegve) Szeretem. Mikor hat évvel ezelőtt idekerült, még kislány voltam. Aztán jött a háború. Elment, és én évről évre vártam haza. Imádkoztam. Megjött... Jövőre valétálnak... Már hímeztem a szalagot titokban... „Tempus"-szal... Nagyon fáj, apu. (újra sírni kezd)
NÉLBAY: (ellágyulva simogatja Kati haját) No, jól van, kislányom. Jól van. Talán legjobb, ha most felmész a szobájába és összepakolod a holmiját. Nem sok ideje lesz, ha hazajön. Te meg legalább elfoglalod magad.
KATI: Milyen elfoglaltság az, mikor minden darab rá és az elválásra emlékeztet?!
NÉLBAY: Akkor talán én. Nekem már nem fűződnek hozzá jó emlékeim.
KATI: Nem, nem! Mégiscsak én megyek... Majd erős leszek. Igen erős... Mint a fa, mely úgy odagyökeredzett, hogy még a szél se tépi ki... Pedig néha..., ha nagy a vihar..., még a fák is... (csendben kimegy)

NÉLBAY: (fel-alá sétálva beszél) Majd elmúlik. Majd el. Talán én is el fogom felejteni, hogy professzor voltam valamikor... Hogy volt egy gyerek, aki, azt hittem, utódom lesz a katedrán, a lányom is neki szántam... (mintha még mindig bent lenne Kati és hozzá beszélne) Anyádat is eltemettük... Most majd eltemetjük ezt is. Az álmokat... Csak sajnállak. Te még túl fiatal vagy ahhoz, hogy csalódj. Bár csalódni még öregen is fáj...

BORKA: (bedugja a fejét) Tekintetes úr! A kisasszonyka azt mondta, hogy csináljak vacsorát az egyik csirkéből... Nem kéne az inkább az útra?

NÉLBAY: (felriadva) Nem megyünk sehova. Ezt te is nagyon jól tudod. Régi szokásod, hogy hallgatózol... Na, csak ne tiltakozz! Főzzed csak azt a vacsorát. Tudhatod, jön Cseresnyés professzor úr. Ő magányos ember. Hadd egyen egy jót... (hirtelen megdöbbenve) Bár, várj csak!... Igaz is! Hiszen lehet, hogy nem jön. Mindenki megy. (elrévedve) Vajon ő is? Ő is más lenne, mint én? Huszonöt éve sakkozunk együtt. Vajon eljön-e most? Vajon eszébe jut-e, hogy most is csütörtök van, mint máskor?

CSERESNYÉS: (az ajtóban. Az utolsó szavakat már hallotta) Eszébe jutott. (belép)

NÉLBAY: (meglepve megfordul. Megindultan) Gergely! (Borkához) Borka! Főzni! (Borka kimegy. Újra Cseresnyéshez) Igen, azért éreztem, hogy te el fogsz jönni, hogy te maradni fogsz. Mi ketten, öregek! Jó érezni, hogy a kettő több, mint az egy. Néha talán több is, mint mégegyszer annyi.

CSERESNYÉS: (leül) Tudod, Pista, majdnem rosszul reménykedtél. (Nélbay is leül, meglepetten) Én is menni akartam. Úgy mentem haza, hogy pakolok. Még gondoltam is, hamar készen leszek. Mi kellene egy ilyen öreg, rigolyás agglegénynek? Hiszen jóformán semmim sincsen, csak egy-két pipám. No, adjál csak egy pipára valót. (Nélbay odanyújtja a dohányos szelencét, Cseresnyés pipát húz elő és tömni kezdi) Pár diákom, egy már nem hajló derekam, meg az emlékezetem. Az is kihagy már néha-néha. És mégis, mikor elővettem az ócska utazótáskám — Bécsben voltam vele utoljára —, akkor rájöttem, hogy nem elég. Nem elég, mert nem tudom magammal vinni a padot a fa alól, ahol üldögélni szoktam, a szegletkövet a kapu mellől, a fenyőket a botanikus kertből, a sarki zsidót az utca végiről. Még csak a keresztet sem a torony tetejéről. Itt születtem. Itt éltem le több mint hatvan évet. Én már nem tudom ezt csak úgy becsomagolni és elmenni. És miért is mennék? Amit tudtam, eltanítottam. Talán lesz még, aki emlékezni fog rá, ha nem itt, akkor valahol máshol. Mert nincs szebb hivatás, mint a miénk. Mindenhol élünk és mindörökké.

Hát ezért csuktam vissza a táska fedelét és helyette eljöttem ide. Ennyi az egész, amit hozzá akartam fűzni ehhez a búcsúhoz.

MÉLBAY: Búcsúhoz? Miféle búcsúhoz? Nem szeretem ezt a szót. Búcsúzzon az, aki elmegy. A búcsúzás a gyengék szertartása, és én meg is hagyom nekik egészen.

CSERESNYÉS: Már hogy úgy értem, Katikához jöttem. Jó utat kívánni neki.

NÉLBAY: Minek? Itt marad.

CSERESNYÉS: (meghökkenve) Itt marad? És Kovács Pista is? Hisz az lesz az első, akit elvisznek. Pista, beszéld rá. Legyen eszük!

NÉLBAY: Én beszéljem rá, hogy menjen? Hiszen vissza se lehetne tartani. Hallottam. Éppen ezért nem megy a lányom. Az előbb azt mondtam neki: Mindegy, hogy fejezi be az ember, meghal lélekben, mert elszakadt a helytől, ahová tartozott, vagy meghal testben, mert nem tudott elszakadni tőle. Most már így mondom: Nem mindegy, mert az utóbbi legalább felemelheti a fejét.

CSERESNYÉS: (kesernyésen) Igen, amíg van neki.

NÉLBAY: Nem értem. Ezek az emberek háborúban voltak. És félnek. Én úgy néztem őket, mint a fiaimat. Olyanok, mint mi voltunk. Legalábbis olyanoknak látszottak eddig. És éppen ez a Kovács. Köri titkár. Csak azért nem elnök, mert erdész, mert erdész volt . . . Jó, hát elmegy. De ne emlegesd!

CSERESNYÉS: (felelni akar, de nem tud, mert lépések zaja hallatszik és megjelenik a hátsó ajtóban Kovács)

KOVÁCS: (sietve) Jó szerencsét! (Cseresnyés „Üdv az erdésznek!"-kel fogadja a köszöntést, Nélbay csak bólint. Nélbayhoz) Van professzor úréknak segítségre szükségük? . . . Egy kocsit tudunk biztosítani. Sajnos, nem többet. Sok diák így is . . .

NÉLBAY: (félbeszakítja) Köszönöm, nem kell semmi! (nyomatékkal) Mi ugyanis itt maradunk.

KOVÁCS: (megrökönyödve áll)

NÉLBAY: És ehhez még csak annyit szeretnék hozzátenni: Magyarországról nem lehet Magyarországra szökni, mert az csak egy van, és én eddig úgy tudtam, hogy ez az.

KOVÁCS: (lassan kezdi megérteni) De miért marad, professzor úr? Aki itt marad, tehetetlen, de aki elmegy, tehet.

NÉLBAY: (keserűen) Ó, igen. Mindenki úgy megy el, hogy tenni fog. Aztán nem tesz mást, csak él. Főleg magának. Mindig akkor szavalunk legszebben, ha magunkat kell igazolnunk. Az utolsó szó jogán szónok lesz mindenkiből, de ettől még nem lesz igaza.

KOVÁCS: (nem tud egyebet válaszolni) Nem értem professzor urat. Mindenki megy.
NÉLBAY: Mindig azt hittem, hogy az ember már pár évezrede ember lett, és kinőtt a csordaszellemből . . . (lehajtja a fejét) Nem baj, egy öreg professzor is csalódhat.
KOVÁCS: (Cseresnyéshez fordul) És ön, professzor úr? Ön is marad?
CSERESNYÉS: Igen, én is. De én nem ítélem el önöket. (feláll, pár lépést tesz Kovács felé) Menjetek, fiaim. Nem ember dolga ítélni mindenek felett. Ha valaki legjobb lelkiismerete szerint cselekszik, akkor igaza van.
NÉLBAY: De kétféle igazság nincs! Ez nem tétel vagy levezetés, amelynek több útja is lehet. Ez csak az élet. És a legszomorúbb bukás, ha valaki az életben bukik el.
KOVÁCS: (szomorúan) Azt hiszem, akkor én mehetek is . . . Összecsomagolni.
NÉLBAY: (keményen) Mehet!
KOVÁCS: Hat éve jöttem ide . . . Nem így képzeltem . . . (kifelé indul, de Nélbay szavaira az ajtóban még megáll)
NÉLBAY: Én sem. Maga jó tanuló volt, de úgy látszik, rosszul tanult. Tanult a virágról, de nem törődik vele. Tanult a fáról, de nem nőtt hozzá. Mert most, amikor ki akarják vágni, könnyedén elszáll róla.
KOVÁCS: Professzor úr. Nem én szállok el róla. Menekül a fa is.
NÉLBAY: Ilyen nincs! Az erdő nem fut el soha. Az öreg fák ott pusztulnak el, ahol gyökeret vertek.
CSERESNYÉS: (visszafordul Nélbayhoz) De a termés, István. A termés szállhat. Annak szabad . . . Így terjed az élet.
NÉLBAY: Igen, a termés. (lassan feláll) Azt elhordja a szél. Ami üres, a léha mag, az mindig messze száll. (újra Kovácshoz) Ön itt élt Selmecen. Ebben a girbe-gurba városban, de nem tanulta meg, hogy az ember élete szorosan be van szorítva két hegy közé. Az emberek szeretete és a földnek szeretete közé, és csak úgy szabadulhat, ha lehordja ezeket az évezredes púpokat. De ha ezt teszi, akkor meg is öli a helyet, ahol élt, mert ez a város a hegyekből élt . . . Pista . . . Igen, engem is így hívnak. Mindig úgy jöhettél hozzám, mint apádhoz . . . Most már ismerlek: az Alföldről jöttél. Te láttál, én sohasem láttam délibábot. Kergeted, talán magadat is látod benne. Talán sokkal fényesebben, mint a jelen. Sohasem fogsz megérteni. Mi furcsa hegyi népek ivadékai vagyunk. Szűkebb a világunk . . . , és úgy látszik, a becsületünk is . . . Szegény gyerek! (lehajtja a fejét) Itt élt Selmecen és nem ismert meg egyebet, mint a sört . . . meg a lányomat. Tönkretetted az életét! (egészen összecsuklik, visszatántorog a székhez és

leül)
KOVÁCS: De, professzor úr! Pista bátyám! (segíteni akarja)
NÉLBAY: (kézmozdulattal elhárítja) Hagyj és menj! Tétovázni nagyobb bűn, mint elmenni. Kati talán már összecsomagolta fenn a holmidat a szobádban. El is búcsúzhatsz tőle . . . , de minél rövidebben. Katona voltál.
KOVÁCS: (megrendülten, de nagy önuralommal katonásra fegyelmezi magát) Értem, professzor úr! A szívemmel megértem, de az eszemmel soha! (katonásan megfordul és kimegy) — (hosszú szünet, majd Nélbay a szekrény tetejéről leemeli a sakk-készletet, az asztalra borítja a bábukat, visszaül mellé és rakosgatni kezdi felfelé)
CSERESNYÉS: Kemény voltál, István. Kemény, mert belül nagyon gyenge vagy.
NÉLBAY: Itt maradtál, hogy ellenem szegülj?
CSERESNYÉS: Itt maradok, hogy melletted legyek. Hogy egymás mellett legyünk. De csak mi, öregek. Felküldted ezt a fiút búcsúzni. Azt hiszed, lehet ilyenkor röviden búcsúzni azoknak, akik arra a közös célra készültek, amitől most el kell búcsúzniuk? Inkább mi búcsúztunk volna: öregek . . . (leül az asztal másik oldalára) Pista, egyszer azt mondtad nekem, hogy nem szereted a növénygyűjtőket. A virág ott szép, ahol hivatását tölti be. Az öreg almáriomban pár nap alatt elhervad . . . Érted, Pista? . . . Makacs vagy és konok. De gonosznak nem szabad lenned.
NÉLBAY: Nem volt gyereked soha, Gergely. Csalódott vén szamár vagy. Nem érzelgősségből tartom itt a lányomat. Ha elhervad, akkor elhervad. Több is vész ma. Ha fiú lenne, talán már meghalt volna a háborúban, és akkor most nem szónokolnál. Egy szóval sem mondtad volna, hogy gonosz vagyok, mert elengedtem a csatába. Értsd meg végre! A lányom nem azért tartom itt, mert nem tudok elszakadni tőle, hanem becsületből. Itt kell maradnia! Te mondod: nem vihetünk el semmit. Itt az anyja sírja, itt az apja. Nem lehet más levegője, csak ez. Ha valaki elhagyja a világot, a környezetet, amibe belegyökérzett, akkor hamarabb benövi a gyom, mint a sírt, amelyről elfelejtkezett.
CSERESNYÉS: (csendesen) Leélted az életed nagyobb részét, István, de nem tudod, hogy eljárt az idő. A múltban igazad van, a mában nincs. Más már a törvény, más már a világ. Mert látod, most a megszokott környezet megy el. Mi maradunk. Nekünk már mindegy, de őt nem szabad kiszakítanod.
NÉLBAY: Nem, ebben a vitában nem fogunk megegyezni! Két felfogásunk van: te azt hiszed, az a fontos, hogy a boldogságot biztosítsuk, én azt, hogy a becsületet. Most a kettő különbözik. Dönteni kell és a

döntés az enyém!

CSERESNYÉS: A döntés, az a tied. De, ha már nekünk kell dönteni, vagy van jogunk dönteni valaki helyett, akkor azt nem tehetjük csupán saját elképzelésünk szerint. Fel kell vennünk az ő helyzetét. Másképp látja az utat az, aki az útkereszteződésnél áll, mint aki felülről nézi. Nem jó orvos, aki nem érzi a fájdalmat, amit okoz.

NÉLBAY: Én nem érzem? . . . Én? . . . De az ember ott kezdődik, hogy elviseli!

CSERESNYÉS: Én inkább azt mondom, hogy az ember ott végződik, akkor végződik be, mikor elviseli. Elviseli magát. Jó. Mindenkinek joga van fájdalmat okozni magának. De azt senki sem mondhatja, hogy most okozok másnak is egy kis fájdalmat, mert én ezt is el tudom viselni.

NÉLBAY: Ne sértődj meg érte, Gergő, de ezért kár volt eljönnöd! Így csak nehezen vártalak, azt hittem, sakkozni fogunk, és talán felejtek valamit. Nem tudsz vigasztalni, csak vádolni?

CSERESNYÉS: Hisz éppen azért küzdök, hogy majd vigasztalhassalak. De most nem te szorulsz rá a vigasztalásra. Mégegyszer kérlek, ne kösd magadhoz a lányodat! Hidd el, mióta csak itt vagyunk, mindig sakkozunk. Te a fekete kockákon, én a fehéreken, és félek, nem találkozunk idejében. Pedig te is mondtad: az idő sürget, és tétovázni a legnagyobb bűn.

NÉLBAY: És azt hiszed, Katalin nem lenne boldogtalan, ha el kellene mennie? Egyik oldalon a szerelem, a másik oldalon a szeretet, egyik oldalon a szabad élet, a másikon a szülőföld. Mered azt mondani, hogy a második nincs legalább ugyanolyan értékű?

CSERESNYÉS: Az elsőre megválaszolok. Igazad van. Boldogtalan lesz, de lesz, ami megvigasztalja: a gyerekei, a te unokáid, az ura, aki magyar erdőmérnök lesz, és a visszatérés gondolata, a remény. Hiszen talán nem lesz hosszú az egész, talán csak egy próba. De lehet, hogy életekre szól. És nekünk úgy kell dönteni, mintha az utóbbi lenne. Itt mi maradna meg neki? Csupán a remény. Mi vigasztalja? Csak bennünket fog látni, és tudni, hogy az ő útja is idevezet, ez iszonytató lesz. Vagy talán hozzáadod majd egy cseh hivatalnokhoz, eltitkolod, hogy tudsz magyarul? . . .

NÉLBAY: (az asztalra csap, úgy, hogy a figurák felborulnak) Gergely! (lassan megenyhülve) És a másik? A másikra mit mondasz? Melyik fél az értékesebb?

CSERESNYÉS: Nem tudok válaszolni. Csak négy évet hallgattam erdészetből és hatvannégyet az életből. Ez még nem elég válaszolni . . . Talán majd egy perccel a halálom után . . .

NÉLBAY: Igen, majd egy perccel a halálunk után. Most érzem először,

hogy hosszú volt az életem. Többet értem meg, mint amennyire méretezve vagyok. Ma minden olyan hosszúnak tűnik. Még a szavak is . . . Fáj a fejem. Nagyon fáj, és azt hiszem, ez már nem is múlik el soha.

CSERESNYÉS: (feláll) De megkönnyebbül. Hidd el. Kimegyünk most, sétálunk egyet. Ott majd tovább beszélgetünk. Mint régen, nagyon régen . . . , mondjuk tegnapelőtt. (karonfogja)

NÉLBAY: (szintén feláll, de nem indul) Én nem akarok most az utcára menni. Az emberek kérdezősködnek.

CSERESNYÉS: Igen, mert az emberek általában félnek a saját lelküktől és ezért érdeklődnek inkább a másé után. De nem is oda megyünk most. A hátsó kertbe. Onnan kilátni a Kálváriára. Ott áll a kereszt. Jó azt most neked látni.

NÉLBAY: (már elindultak, de az ajtó előtt e szavakra megtorpan, leválasztja magáról Cseresnyés kezét) Nekem akarod Krisztust mutatni? Tudod, mi jut róla eszembe? Az Olajfák Hegye. Ő sem futott el, mikor a katonák jöttek. Pedig tudta, mi vár rá: a Kálvária.

CSERESNYÉS: Igen. Krisztus nem futott el. Ezért volt Krisztus. Ami ember volt benne, az őbenne is félt, és csak a földöntúli marasztotta helyben. A küldetés, hogy megváltsa az embereket. De mi lett volna, ha a tanítványok is mind halálra szánják maguk? Ki éltette volna tovább a hitet? Mert egy-egy embernek lehet a feladata, hogy feláldozza magát az eszméért, de egy egész nemzedék feladata az, hogy túlélje a vészt, amely korára szakadt.

NÉLBAY: (dühösen) Én senkinek sem mondom, hogy meztelen mellel rohanjon szuronyok ellen. Ha valaki azt mondaná, hogy kétszáz fiú fegyvert ragadjon és meghaljon csak azért, hogy egy nap ideíródik vagy oda, én lennék az az első, aki ellene szegülne. De maradjanak itt! . . . Tudod, ez mi, Gergely? Hallgatólagos beleegyezés a területi követelésekbe! Ha innen mind elmegy, aki magyar, akkor ehhez a földhöz valóban nincs jogunk. De ha itt maradunk, akkor hivatalosan bármi légyen is kimutatva, ez a föld bennünk marad magyar!

CSERESNYÉS: Ez mind szépen hangzik, István. Csak tévedsz. Mert nem a föld magyar. A nemzeti kör elvont fogalom. Van magyar nép, magyar szellem, magyar gondolat és akarat. És mindez valóban itt vetült tetté és történelemmé ezer éven át. De ha egy tükör elől elveszed az ernyőt, amelyre fénykörét vetíti, akkor vetül arra, ami mögötte maradt, de a tükör még nem tört össze. Magyarország nem földet jelent, de létezést. Amikor valaki akárhol, talán túl az óperencián, muskátlit rak ki az ablakába, akkor ott egy pillanatra Magyarország van. Amikor egy anyának idegen hangok között gyermeke így szólal meg: „Anyám!",

akkor teljesen felesleges, hogy a talajt, amelyen áll, ki birtokolja. Amíg a tudat él, nincs szükség vészkürtökre. De a tudati élethez az emberi élet is szükséges és szabadság is. Mert a rabság előbb csak a szavakat fojtja meg, aztán átfertőz a szájon fel az agyba és elpusztul a gondolat is. A tehetetlenség a legszörnyűbb érzés, Pista.

NÉLBAY: És mivel bizonyítod, hogy igazad van, öreg Gergő?

CSERESNYÉS: Nem bizonyítom. Elismerem, hogy hipotézist mondok. De biztosra veszem — és ezt nagyon szomorúan mondom —, hogy olyan idők jönnek, melyek majd engem igazolnak . . . Mi úgy tanultuk és tanítottuk, hogy azért nő erdő egyes helyeken, mert megfelelőek számára a körülmények. Én vallom, hogy erdő ott is nőhet, és fog is nőni, ahol ma még nem is gondolunk rá, és ez a tény alakítja majd maga képére és szükségére a környezetet. Mi azt hisszük, hogy van egy mozdulatlan, változatlan alap és egy ezen függő mozgó változó. Pedig fordítva van, István. Csak a mozgónak, több életet mutatónak van meg az ereje hozzá, hogy állandó legyen, és így változtassa magához a megkötöttet. Nem igazolt törvény. De egy nagyon fájdalmas évszázad, ha nem is nekünk, talán majd dédunokáinknak bebizonyítja ezt. És ebből az évszázadból már mi is megértünk tizennyolc esztendőt.

NÉLBAY: Felforgató, különös új törvényeket hirdetsz. De már nem tudok ellenkezni veled. Sosem fogok tudni belenyugodni, hogy egy új életelv uralja a világot, de a létezését, ki tudja, mi jön még, talán még megérem, hogy elismerem . . . Igazad van, Gergely. Jobb nekem most a kereszthez mennem. (együtt kimennek a főajtón) — (rövid szünet után oldalról jön Kati és Kovács. Már kintről hallik Kati hangja)

KATI: (keserűen, sírósan) Vissza is adhatod . . . Igazad is lenne. Én voltam buta . . . (belépnek. Elöl Kati, kezében kihímzett valétaszalag, utána Kovács. Kati meglepve néz körül) Hát apu hol van? (érződik, hogy vitája volt Pistával és most apja segítségére számított)

KOVÁCS: Katika, úgy játszik, mintha ez csak szerelmi jelenet lenne, pedig ez több. Két élet fordulója. Most fájdalmasan őszintének kéne lenni.

KATI: Hát nem vagyok az? Nem voltam mindig? Miért érdemlem azt, hogy sértegess? Nem tagadom, hogy szeretlek. Mindig foglak, ezért akarlak megtartani.

KOVÁCS: Milyen furcsa. Már nem is tegeztelek az előbb. Annyira idegen vagy most. (átveszi a szalagot) Én is úgy akarom, hogy e szalag törvényem legyen.

KATI: Valami közöttünk áll már, Pista. Szeretsz, de már idegennek látsz. Melyik szavad igaz?

KOVÁCS: A kettő együtt. Szeretem Katit, aki tegnap voltál és mindig

azelőtt, de nagyon idegen az a Katalin, aki most beszél, mert önmagának is hazudik. Apját szajkózza . . .

KATI: (közbevág) Miért bántod apámat? Ezt érdemli tőled? Ki változott meg, ki a színész? Az, aki tegnap még leste kedves professzora szavát, és mára már szajkónak nevezi azt, aki őt követi. Igenis, nekem ő a kőtábla, nehéz volt, de túltettem magam azon, hogy ne én legyek az első, és megpróbáltam, hogy te is maradj. Most már tudom, hogy neki volt igaza. Lentről jöttél, a síkságról. Széles vagy, mint az a föld. Minden beléd fér. Tudtál lenni olyan, mint akárhány közülünk. Mindenkit megtévesztettél, de belül megmaradtál vendégnek, és ez most megfér benned az árulással.

KOVÁCS: Nem tagadom meg, ahonnan jöttem. Az ember úgy hordja magával születése helyét, mint a bélyeget. Igazad van, én szélesebb vagyok. Talán azért látom másként Magyarországot. Számomra nincs Alföld és Felvidék. Én csak Magyarországot ismerek. És Magyarország most ott marad meg délen, és ha apró négerkunyhóvá zsugorodna valahol az őserdők közepén, akkor odamennék. Szolga az, kit a részek kötnek, szabad csak az, kit az eszme köt.

KATI: Szépen szavalsz. Így mondhattad a gyűlésben is. És a többi most megy utánad. Ez tetszik neked: végre vezérnek lenni! Legyezgeti a hiúságodat. Tudtam, hogy nagyravágyó vagy. Ez is tetszett benned, de amikor a nagyravágyás már a becsülettel és hűséggel kerül szembe, akkor én az utóbbit választottam . . . (összetör és sírni kezd) És még neked sem . . . késő. Ezen az oldalon ketten . . . állunk, az igazság is . . . és én is. Amott csak a tömeg . . . , a vezetés kétes dicsősége. Maradj itt, Pista! (szepegve piheg a fiú mellkasára borulva)

KOVÁCS: (nehezen, de nagyon komolyan) A harctér három éve nem volt ilyen nehéz, mint ez a perc. Nem akarlak . . . , nem is tudlak elveszíteni. De te tudod, hogy mindenki megy . . . Kétszáz fiú megy. Hozzájuk tartozom . . . Ha az a kétszáz nem Magyarországra, de Prágába menne, akkor is velük mennék. Aki eddig kevésbé volt kötve, az kioldva egy szálként az első fuvallatra eltörne . . . És talán még szüksége is van rám annak a kévének.

KATI: Ismerlek én. Tudom, hogy félsz. Pedig nem fognak bántani. Az első napokat majd átbujjuk valahol. Meglátod, apa is tud majd segíteni. Azok is emberek. Ezer út lesz megegyezni velük.

KOVÁCS: De én egyiket sem akarom végigjárni, Katikám. Tudod, milyen szörnyű egy életen át színésznek lenni. Örökké kifordított köpönyeggel járni, mígnem magad is elfelejted, melyik volt az eredeti színed. Nincsenek örökké tartó egyéniségek. Még a szikla is omlik, nemhogy az ember.

KATI: Örökké. Miért mondod ezt a szót? Azt hiszed, ezt a pillanatot az örökké követi? És ha igen, akkor így itt tudsz hagyni?
KOVÁCS: Nem, nem akarlak itt hagyni. Te jössz velem! Senki sem felejtheti, nem szabad felejtenie azt, ami mögötte van, sem a házat, sem a szülőt. De aztán jön a kor, mikor már a célt kell teljesítenie, amire életre szülték, és a hála, a csupáncsak ragaszkodás szükséges és kísérő motívum, de nem cél. Cél: a már elkövetkezendő nemzedék, a megváltozó élet munkálása. Mindenki a jövőért van. Ez hivatás, nem lehet kibújni alóla. Ha a kettő, nagy ritkán, de összeütközik, az utóbbit kell választani.
KATI: De ha követlek, apámat ölöm meg!
KOVÁCS: És ha itt maradsz, akkor magad ölöd meg. Pedig ígéretet már csak te hordasz!
BORKA: (bedugja a fejét az oldalajtón) Kisasszonyka, kérem! Készen van a csirke. Csak tessék majd szólni, mikor lehet tálalni. Cseresnyés professzor úr megnyalhatja mind a tíz ujját utána! (visszahúzódik)
KATI: Látod, már majdnem igent mondtam. És ekkor Borka bedugja fejét az ajtón. Majdnem elfelejtettem, hogy itt van Gergő bácsi, csirke lesz vacsorára, és nekem itt kell lennem, hogy megcsipkedje az államat, hogy apámnak megtömjem a pipáját, mert csak úgy jóízű neki... És hogy holnap átszaladjak a Krizanics nagymamához, mert megígérte, hogy mutat egy új kötésmintát... Ezért kell nekem itt maradnom...
KOVÁCS: (nem tud mit mondani. Tanácstalanul áll)
KATI: (kérlelőn) De ha egyszer úgy érzed, hogy úgyis örökre történik mindaz, ami most következik, minek neked elmenned? Ágálnod, harcolnod, küzdened a változásért? Falra hányni a borsót? A világ kerekeit nem te mozgatod. A remete imája a hegyi barlangban a végzet ellen több, mint harminc nagygyűlés. Minek neked a közé lenni? Szónok, vezető, lángoszlop, mely hiába ég ki. Ha úgysem segíthetsz, hát légy önmagad. Ne több, csak Kovács István. Hiszen szabad Kovács Istvánnak is lenni...!
KOVÁCS: (ingadozva) Igazad lenne?... Szabad Kovács Istvánnak is lenni? (kint gyors lépések hallatszanak, majd belép a Diák)
DIÁK: Pista bátyám! Készen vagy?... (majd, hogy nem kap feleletet, folytatja) Akkor gyere gyorsan. Nincs vesztegetni való idő. Mindenki együtt van. Csak rád vártunk...
KOVÁCS: (nagyon halkan) Igen, Gyuri. Menj csak előre. Nem kell többet várakoznotok.
DIÁK: Nagyszerű! Megyünk! (kiviharzik)
KATI: Hát mégis, István...? Mégis...? Ők az erősebbek?
KOVÁCS: (mintha nem is hallaná) Hallottad? Azt mondta, bátyám...

Várnak rám. Hallod, rám várnak! Ránk várnak, Kati! (kézen fogja) Gyere gyorsan. Nincs idő!

KATI: (kirántja a kezét és ellöki a fiút) Eredj, ha tudsz! Egyedül!

KOVÁCS: (megdermedve áll) Bátyámnak szólított. Szegény. Óh, ha tudná, hogy ebben a pillanatban mennyire öccse vagyok már. Hitben is, meg akaratban is. (összetett kézzel) Hová menjek? Merre menjek? Merre menjek, Istenem? . . . (megöleli Katit) Mondjad, kedves, hogy nem igaz! Mondjad, hogy felébredünk!

KATI: Szólni kell nekik, hogy nem mész. Ne várjanak . . . Mi meg futunk ki a hegyekbe! . . . (tuszkolja maga előtt)

KOVÁCS: Nem tudom megmondani. Nem! . . . (az ajtóban a visszatérő öregekbe ütköznek. Mindketten visszahőkölnek)

NÉLBAY: (ő jön elöl) Elbúcsúztatok? (csend) Hát akkor most én is azt mondom: Isten veled, Pista! Van az úgy, hogy valaki leél egy életet egy megrögzött tudatban, aztán egyszer egy pillanat alatt rájön, hogy sajnos az igazságot is lehet értelmezni, és ez szembe tudja állítani még a legjobbakat is. De nem örökre, sosem örökre. A becsületes helytállás megfér a megértéssel és megbocsájtással . . . Már tudom, Pista. Láttam kint a keresztet, és az át fog látszani Magyarországra is.

KOVÁCS: (igen csendesen) Én itt akarok maradni, István bácsi . . . professzor úr.

CSERESNYÉS: Itt maradni? (a dermedt csendbe a Diák tör be)

DIÁK: (lelkendezve fut be, de meglepődik a jeleneten) Jó szerencsét! . . . Bocsánatot kérek. Pistáért jöttem. (Kovácshoz fordul) Gyere gyorsan! Üzenet jött: félig be vagyunk keritve! Már csak egy út van. Gyere! Te ismered, neked kell vezetni, István . . . ! Hallod? . . . (kintről csendesen a „Ballag már a vén diák" dallama szűrődik be) Énekelnek. Hívnak! . . .

CSERESNYÉS: Hallja, Kovács úr? Ha most nem hallja meg, akkor egy életen át fogja hallani, de akkor már késő lesz! Látja, hívják . . . , küldik . . . (hirtelen elhatározással) Kati is . . . Ugye, Kati? (az csendesen bólint)

KOVÁCS: (ránéz, aztán lehajtott fejjel megindul az ajtó felé)

NÉLBAY: (utánalép) Pista! (Kovács megfordul) Valamit itt felejtettél! (megfogja Kati kezét és odavezeti a fiúhoz) Neked adom a leányomat! Egyetlen ajándékom volt, amit kaptam az Istentől Selmec után. Nekem megmarad a város, de ő menjen csak veled, mert nem a szülőkért vannak a gyerekek . . . , hanem a jövőért . . . (könnyezve megcsókolja lányát, aki sokáig csüng rajta, mint gyümölcs a fán, aztán Kovács és Kati csendesen kézenfogva el. A Diák egy ideig tétovázik, aztán csak bólint és ő is utánuk siet. Nélbay tesz pár lépést, kívül kerül az ajtón és úgy kiáltja) A

holmid . . . Bora már felrakta a kocsira . . . (csendesen, megtörve jön vissza. Az ének lassan elhal. Cseresnyés is tétován áll. Kis idő múlva Bora jön be)

BORKA: Hozhatom a vacsorát? (senki sem felel, vár egy ideig, aztán halkan, lopódzva megy ki, mintha aludna valaki)

CSERESNYÉS: (odamegy Nélbayhoz és a vállára teszi a kezét) Rossz álmom volt az éjjel. Kínoztak. Úgy éreztem, örökké tart. Tudtam, hogy alszom, de nem tudtam felébredni. Aztán, amikor mégiscsak felriadtam, láttam az órán, hogy alig aludtam valamit, csak nekem tűnt végtelennek . . . Minden rossz álom ilyen, István . . . Aztán felébredünk s magunk is rájövünk, hogy a nagy történésben az egész nem más, csak egy múló pillanat. (sokáig állnak ketten, egymást átölelve, aztán)

FÜGGÖNY

Tamási Miklós fenti dramolettjének folytatását (testvérpárját) helyhiány miatt következő antológiánkban közöljük.

EGY SÍRNÁL

Nem a halmot látom,
üzenetedet:
Itthon lenni otthon
most a legnehezebb.

Tested föld takarja,
lelked cserefák,
fába vési gondját
itt a némaság.

Néha egy sírnak is
mily hatalma van:
el nem némítható,
aki hangtalan.

FURULYÁM MAGAM FARAGTAM

Furulyám magam faragtam,
jámbor dalok laknak abban.
Nem én szólok, hanem a fa
gyökere és ága-boga.

Öreg fa fiatal hangja,
kirügyezik, aki hallja.
Hagyjátok, hogy messze szálljon,
s otthon legyen minden tájon.

Világjáró, kis furulya,
tudod-e még, hol a haza?
El ne némulj, ki ne száradj,
halál ne csókolja szádat.

Amíg a nyáj előtted jár,
mi nékik baj, neked is fáj.
Zengj akkor is, ha nem hallják,
majd meghallja még az ország.

Hazaszáll még a te hangod,
elültetik, mint a magot,
abból nő egy fiatal fa,
fiatalok diadalma.

A MÁSODIK VETÉS.

SZEREPOSZTÁS: PISTA
JÁNOS
IMRE erdészhallgató firmák.
TIBOR
BÉLA erdész-balek.
RÓZSI NÉNI, háziasszony.
ÁRVAY, professzor.

IDŐ: 1956 november vége, Sopron.

Szin: / Jellegzetes diákszoba valahol a Löverek egyik szük és romantikus utcájában, egy idős özvegyasszony házában van, csak egy bejárattal a baloldalon. A hátsó falon két ablak. A szobát egy fiu lakja: Szilasi Pista, utolsóéves erdészhallgató. A rendetlenül bevetett ágy, felette kereszttel, az össze-vissza álló székek a képek és feliratok a falon: Üdv az erdésznek... stb. a szekrény tetején porosodó növénygyüjtemény és a könyvespolc együtt teszik hitelessé a képet. Aki volt már soproni diákkamarában, az most behunyja a szemét és maga előtt látja, aki meg nem ismeri, annak ugyis hiába mesélem. Az idő este, nyolc óra után van. Mikor a függöny felmegy a szin üres, majd Pista jön be az ajtón, szemmelláthatólag egy jó vacsora után./

PISTA: / 22 év körül- vékony fiu, mindent könnyenvevő, látszathangsullyal beszél vissza az eleinte nem látható Rózsinénihez/ Ez jó volt. Nagyon finom! Mióta az öreget a féreg bántja az adagok igencsak megsoványodtak a menzán. Ma este még a repeta is elmaradt. /ledobja magát az ágyra, lábát is hanyagul felteszi/

RÓZSI NÉNI: /belép az ajtón. Látására Pista, aki nem várta, hogy be fog jönni utána, előbb a lábát kapja le, majd önmaga is feltápászkodik és megpróbál rendet teremteni a szobában. Rózsi néni hatvan év körüli özvegyasszony/. Bagoly mondja a verébnek,Pista fiam! Maga sem tudna leadni már egy dekát sem.

PISTA: Hát látott engem négy év alatt kövérebbnek, Rózsi néni? Kövér ember, lusta ember! / nevet /

RÓZSI NÉNI: A sovány meg rendetlen! /segit rendet teremteni. Könyveket pakol át a polcra/

PISTA: Hagyja csak, Rózsa néni! Ha maga rendet csinál, akkor én egy hétig keresgélek minden után. Ebben soványodom le.

RÓZSI NÉNI: /azért nem hagyja abba/ Hiszen nem is a teste soványságával van most baj, hanem a lelkével.

PISTA: /gonoszkodón/ Hát hogy lehetne az sovány, ami nincs is? Eladtam én azt már régen az ördögnek.

RÓZSA NÉNI: Akkor jobb, ha a keresztet is leveszi a falról. De aztán azzal költözhetik is ki az én házamból.

PISTA: Óh- ne féljen! Megmarad az ott békességgel. Még tán egy Lenin-képet is szerzek. Ugyis nagy a kínálat most abból. Aztán mellé akasztom. Ez lesz az első eset, hogy két dudás megfér egy csárdában. /nevetni próbál, de megcsuklik a hangja/

RÓZSA NÉNI: Ne kisértse az Istent, Pista! Legalább ilyen időkben ne! /rövid csend/ Furcsa ember lett maga, látja. Mint a meghibbant siratóasszony, aki hirtelen pajzán nótákat kezd énekelni a halott mellett.

PISTA: /nem akarja megérteni/ Énekelni, én? Hiszen olyan fahangom van, már tavaly is vizsgálták a tanszékeken, hogy melyik fajhoz tartozik?

RÓZSI NÉNI: A bolondgombához,fiam. Éppen, hogy ahhoz.

PISTA: Az nem fa, Rózsi néni.

RÓZSI NÉNI: Hát akkor melyik fa az, mely elváltoztatja a szinét mikor beteg?

PISTA: Majdnem mindegyik.

RÓZSI NÉNI: És melyik az, mely vadul virágzik, ha ugy érzi,hogy pusztulnia kell?

PISTA: Mind ugy tesz. Ez a törvény.

RÓZSI NÉNI: No, akkor maga is csak egy átlagember. Ugy látszik ma már az emberek szégyenlik mutatni önmagukat.

PISTA: Önzőbbek vagyunk mi annál. Mi egymást szégyeljük.

RÓZSI NÉNI: Van is mit, fiam. Van is mit. Már három hete eszi itt magát ebben a szobában. Dönteni nem tud, vagy nem is akar. Ha mással kerül össze, akkor csak vigad, mulatozik, és annál szomorubb másnap, mert tudja, hogy senkit sem tud becsapni. Még önmagát sem. /csend/ Mit fog ma este csinálni?

PISTA: /csendesen/ Itthon leszek. Talán bele nézek a jegyzetekbe....

RÓZSI NÉNI: Látja, hogy megváltozott ezt se igen csinálta év közben ezelőtt.

PISTA: /ugy üti fel a fejét hetykére, mintha lehajtaná/ Öregszem, Rózsi néni. "Elhull a virág, eliramlik az élet..."

RÓZSI NÉNI: /miközben lassan kifelé indul/ Én már tul vagyok hatvanon. Nekem már tényleg lehulott a virág. Azt hiszem a hónap elején elnyilt őszirózsa volt az utolsó, amit szerettem, de azt azért nem mondanám, hogy iramlik az élet. Néha olyan, mintha csak vánszorogna. /mikor kimegy nagy gondossággal csukja be maga után az ajtót, mintha nem akarná, hogy bentszoruljon a szomorusága/

PISTA: /látszik rajta, hogy nagyon fejbeverte az öregasszony beszéde. A rendcsinálást is ugy hagyja abba, mint aminek már nincs értelme. Visszaül az ágyra. Egy ideig ujjával rajzolgatja utána testének ott maradt nyomát a takarón, mintha egész messziről emlékezne arra az idegen, vidám emberre, aki még egy-két perce ott feküdt, majd hirtelen felnéz a keresztre/ Tényleg megsértettelek volna?.... Még csak nem is mondhatom, hogy nem akartam. Igen is rosszat akarok Neked! Szeretném, ha fájna, sértene... Te is igy akartad nekünk. Három héttel ezelőtt miért nem szálltál le a keresztről, hogy kiverd az idegeneket?... Micsoda törvény: ujra és ujra megjárni a Kálváriát? Magadnak is elég volt egyszer. Ma már az Isten is emberi törvénnyel mér? Vagy utolértünk, és már nem vagy fölöttünk... / fájdalmas gunnyal/ elnyomottak támasza: Názáreti Ács, hol vannak a Krisztus-magyarázók a nehéz időkben?... / az utolsó szavakat már felemelt öklökkel mondja, mint a lázadó fiu, aki hiretelen haragjában szülőjére akar sujtani/

JÁNOS: / az utolsó mondatra lép be az ajtón. Hasonló koru barátja Pistának, de sokkal kiegyensulyozottabb nála. Mintha mindig zsebében hordana pár megnyugtató göröngyöt abból a dunántuli földből, ahonnan származik/ A börtönökben és a sirok szellemének.

PISTA: /megriadva néz vissza. Keze lendülete megtörik, aztán mint a megszégyenült vágy, lehull mindkettő, és szinte vigyázállásba simul nagrágja mellé/ Óh ,te vagy az Jani?... Ülj csak le... És hozhattál volna magaddal is egyet, mert ez a szoba sir is egy kicsit és börtön is.

JÁNOS: /leül az asztal mellé/ Mindenkinek kell magában hordania egyet, és akkor nem nézi börtönnek a rácsok árnyait, sem sirnak azt ami csak gödör és át lehet ugrani.

PISTA: / feláll, majd nyugtalanul lépeget ide-oda/ Papi szó beszél belőled öreg. Talán templomban voltál vasárnap? / feleletet se várva legyint/ Óh, nekem ez már csak annyi, mint mikor a tollak maguktól irnak, pedig a Kéz pihen. Az Istent már nagyon régen nem tudja leirni senki. / leül Ő is az asztalhoz./

JÁNOS: Nem igaz,Pista. Ő szüntelen szól hozzánk. Néha egy virágban, néha egy halálban. Csak mi járunk becsukott szemmel, befogott fülekkel virágos réten és temetőkertben egyaránt.

PISTA: A Nagy Hitető. Ha irni tudnék, szép, verses regét a mi külön világunkról, talán igy neveznélek... Látod én sosem tudtam, hogy te ennyi szépet rejtessz magadban. Persze ne hidd, hogy megalkudtam, mert az is lehet szép, ami nem igaz. / János szólni akar, megrázza a fejét, de Pista leinti és tovább beszél, kissé gesztikulál is, mint aki fél, hogy a csupasz szavak nem lesznek elég hatásosak és hitelesek/ Ebben a világban már oly kevés az igaz és oly nagy a szép utáni vágy, hogy a mérleg nyelve kilengett, talán örökre. Kénytelenek vagyunk pótolni a kevesebbet, onnan, ahonnan még lehet. Aki a gyémántot nem ismeri, annak az üveg is szépen csillog. Én elhiszem, hogy a kor, mely Krisztust követte, boldogabban élt, de ma már ujra el kéne jönnie erre a földre, hogy arcunkra formálja tanait. A Kor kinőtte a Törvényt.

JÁNOS: / csendesen/ A Kor nem tölti be a törvényt. Nekünk kellene többet arcunkra formáljuk tanait, járnunk vissza csendes percekre Hozzá.

PISTA: Kétszáz éve sincs, a nagy felvilágosodottak a Természethez akartak visszamenni, és hová jutottak? Elveik nyomán megszületett egy uj kor, mely kő és fém rengeteggé változtatta a fák és virágok világát. Most te az Istenhez akarsz visszamenni s talán az ördög szállascsinálója vagy. A vallásosság oly könnyen megfér a bünnel.

JÁNOS: Igen, a vallásosság néha bünt takar. Szégyenes reakció. De a hit nem türi meg a bünt. A hit alap, melyen férges nem fakad és ha netán tengődik is rajta, élte bizonytalan. Én csak hivőknek szeretném látni az embereket.

PISTA: /gunnyal kirugja maga alól a széket és visszaül az ágyra/ Az Egyház propagandistája megkezdte szónoklatát.

JÁNOS: /beszéde alatt az asztalon keresztül egészen előrehajolva beszél Pista felé, aki előbb az ágyon falnak támasztott fejjel hever, de fokozatosan, ahogy az érdeklődése és a csodálata nő, felül és végül már ujra az asztal végéhez huzódva hallgatja/ Az Egyházé? Ha azé is, nem abban az értelemben vélt közösségé, ahogy te nézed. /elgondolkozva, majd hirtelen, mint aki gyertyát lát meg nem messze és érte fut, hogy bevilágitsa környezetét, rohannak ki belőle a szavak/ Ismerted Szénás Gabit közelebbről? Persze, hogy ismerted. Hiszen tavaly egymás mellett rajzoltatok és a rajzolás igen alkalmas arra, hogy hangosan gondolkozzék az ember. De ha nem is beszéltetek róla, azt ugyis tudhatod, hogy Gabi nem járt templomba. Persze lehet, hogy ezt te nem jegyezted meg, hiszen te sem voltál templomos soha. Ti inkább bennünket néztetek. Különcöket. Azzal a felnőttes, lenéző, de

megértő mosollyal, mellyel a gyerekre tekintenek, aki mindig a tiltottat akarja, és vágyaiban is makacs... Volt igazságotok is, de nem olyan módon, ahogy te képzeled, hogy tizből nyolc valóban ezért ment, hanem hogy mindónkben nyolcvan százalékban ez a gyerekes dac dolgozott,az ember örök ellenzékisége, de husz százalékban már a titok fogott, melyet megéreztünk a templomhajók tömjénszaga megett. Ha biztos lennék, hogy minden ember eljut olyan körülmények közé, hogy megérzi Istent, akkor eltörültetné a vallástanitást, mert nem a tanitott, csak a megértett dolgok emelnek fel. A találni igének nagyobb az ereje, mint a kapni-nak. / mint aki letért az utról, hol bandukolt, körülnézni, most ugy lép vissza, mintha félne, hogy kiszalad lábai alól az ösvény/ De messze eljutottam Szénás Gabitól. Mert róla akartam elmondani, hogy volt neki otthon a fiókja legmélyén egy rózsafüzér, és ha azt hitte, hogy senki sem tudja,előkaparta onnan és imádkozott. Sokat gondolkoztam már rajta, hogy vajjon az Egyházhoz tartozott-e. Semmiképpen nem az összes meghatározók szerint, mégis volt benne valami inkább katolikus, mint sokszor bennünk. Nem, nem akarom azt mondani, hogy ez a helyes magatartás: egyénekre bontani a vallás keretét, de vallom azt, hogy Szénás Gabi hivő, akire lehet társadalmat épiteni... / kissé fáradtan hallgat el/.

PISTA: /kis szünet után / Ha Gabi hallotta volna, hogy most mennyire megbecsülted, talán visszajönne /éles gunnyal/ "kockáztatni a nyakát", hogy megöleljen. De igy csak lapulnak, biztosan gazdagon tul a határon.

JÁNOS: Gazdagon? Óh, ne hidd! Ők a legszegényebbek a föld kerekén. És ezt becsülöm bennük, bár nem tudatosan vállalták. Nagy elhatározásaiban az ember gyakran az első fokot sem nézi, nemhogy a másodikat, de mégis fel fog mászni erre a fokra, a testi elégültség és a lelki hiányok furcsa kontrasztus világába, és ezt az öntudatlan merészséget tisztelem meg bennük. Azt hiszem az elitéltetésükben, melyet az utóbbi napokban annyian hangoztattak közületek, nem is annyira harag lappang és kurucos hazaszeretet, mint tehetetlen, magunksajnáló irigység, a határozottá válni tudás vágya. Ha lenne jogom és lenne miért megbocsájtanom, én megbocsájtanék nekik.

PISTA: Téged egy kor, egy tiznapos, külön korszak, mely az elégedetlenség és részben a bosszu szülötte volt, szent vagy inkább szenteskedővé nevelt. Kegyelem-galuskaként lapulsz egy következő kor lábasában, mely méginkább boszszuálló lesz. Hogy maradsz meg egy rendszerben, mely még jobban ellenkezni fog a lelkivilágoddal, mint az előző. Talán legjobb lenne, ha utánuk mennél?!

JÁNOS: / határozottan, de érezhető, keserü lemondással/ Nem, nem megyek utánuk. Itt ki fogom birni, hogy ne lázadjak és tuléljek mindent, mert itt az erőszak köt le, de ott a közöny fojtana, és rosszabb ködben tévelyegni, mint földön heverészni, bár lekötötten.

PISTA: /kétkedően/ Lehet elbirni a köteléket annak, aki megismerte, hogy milyen nélküle élni?

JÁNOS: /szomoruan/ Lehet. Az ember mindent kibir./ elgondolkozva/ Olvastam valahol, hogy az ellenállóknak három utjuk van. Az elsőt járják az ugynevezett gerincesek. Nem egyeznek bele, nem türnek, nem hallgatnak. Ezekből lesznek a vértanuk és példájuk a nemzet szent tüzének szükséges olaja. De ha mindenki ilyen lenne, kipusztulna a nép a tüz körül. A második az együttmüködőké, akik tudják, hogy minden rosszban van jó is, és ha a jó irányban buzgólkodók is cselekszenek, könnyebb lesz az élet. Valóban az is lesz, de ez a csoport az, mely épp ugy befogadja az árulókat, mint az igazakat. A harmadik passziv csoport, mely nem lázad, de nem is kollaborál. Egyetlen vágya tulélni az időt, átmenteni a nemzeti és az egyéni létet a virágzás korába. A legszegényebb arcu tipus ez, de gyakran a legtöbb értelemmel telitett... Láthatod, sok ut van... kevés lesz a rajta járó.

PISTA: És te melyiket fogod választani?

JÁNOS: Még nem tudom. Talán mindegyikből van bennem egy kicsi. Az a szegény ember vagyok, aki már tudatában van annak, hogy egyazon életnek több utja is van. Van aki rögtön a másikon indul el, és a végén jön rá, hogy az elsőt is meg kellett volna kóstolni: hiába leélt élet. Van aki folyton cserélgeti és felörlődik az ideges vitustáncban. Van, aki végig megy az elsőn, de örökre tudatában él a második, amit elmulasztott: elégedetlen ember. És aztán vannak, igaz kevesen, szük világu, de egyenes emberek, akik végigmennek azon az egyen, amely lábuk elé került, legjobb tudásuk szerint. Ők izlelik egyedül a megelégedést és a boldogságot. És hidd el, hogy rájuk kell épiteni, mert fontosabb, hogy épelméjü legyen a jövő nemzedék, mint hogy széles látókörü.

PISTA: És mi az a társadalom formáló erő, mely az embereket ma is meg tudja tartani szüknek, de célratörőnek?

JÁNOS: Éppen az Egyház. Ez az irányitó fényforrás. Mely sugárként csak egy irányban mutat és sötétben hagyja a széleket, megköti a körkedvü vágyakat. A lovak szemellenzőt hordanak, de igy tökéletesebbek a célra,amit betöltenek, és hasznosságuk, mert csak ez az érték a világon, nőtt vele. A keretes élet nem teljes élet, de hasznos élet... / az ablakon koppanás hallatszik, mintha apró kaviccsal dobta volna meg valaki./

PISTA: /az ablakhoz lép, félrehuzza a függönyt, de nem nyitja

ki és kikiált/ Kerülj be! Nyitva az ajtó! /nyujtózkodva ül vissza a helyére,mint aki belefáradt a hosszu és komoly beszélgetésbe/

JÁNOS: Ki az?

PISTA: Nem láttam jól, de azt hiszem Imre volt. Emlitette, hogy eljön ma este.

JÁNOS: No,akkor majd nagyokat hallgatunk együtt. /kopogtatás az ajtón/ Ne légy olyan rejtélyes! Dugd be a pofád!

RÓZSI NÉNI: /kissé meglepve belép/

JÁNOS: /bocsánatkérőleg felugrik/ Azt hittem, hogy Teleki Imre jön. Bocsánatot kérek, Rózsi néni...

RÓZSI NÉNI: Sose mentegetődzön fiam. / Pistához is/ Csak azért jöttem, hogyha rádiót akar hallgatni, bejöhetnek hozzám.

JÁNOS: Köszönjük, de inkább nem. Félek, hogy összetörném.

RÓZSI NÉNI: Nem esne vele nagy kár. Én is csak azért hallgatom, mert nem tudok aludni mostanában.

PISTA: Emlékszik Rózsi néni? A Mindszenty beszédét együtt hallgattuk. Azt hiszem én már nem tudnám hallgatni ujra.

TIBOR: /Belép, háta mögött Imrével/ Dehogynem, dehogynem! Fogsz te még különbeket is csinálni! / Rózsi nénihez/ Kezétcsókolom.

IMRE: /előrelép/ Kezétcsókolom. /Rózsi néni visszabólint/ Hogy vagytok öreg csatárok?

PISTA: /egészen csendesen, inkább csak magának/ Mint csatárok csata nélkül.

RÓZSI NÉNI: Akkor én megyek is. /kifelé indul/ Aztán ne busuljanak sokat. Azt hagyják meg nekünk, öregeknek./kimegy/

PISTA: /csak ugy ültéből/ Jó éjszakát, Rózsi néni! / az ujonnan jöttekhez/ Üljetek le.

TIBOR: /széket huz ki magának az asztaltól és ugy ül rá lovagló módon, hogy állát magas támlán nyugvó kezeire támasztja, mig Imre, aki jóval csendesebb, mint cinikus és sokbeszédü társa, az asztalhoz ül/ Csak igy szárazon beszélgettek Azt hallottam, jó borod van.

PISTA: Ne haragudjatok. Legfeljebb a rosszkedvemmel tudlak megkínálni benneteket. Ha borom van, rögtön megiszom magam.

JÁNOS: A honfibunak mindig a legizléstelenebb megnyilvánulásai a legnépszerübbek.

TIBOR: Mi az izléstelen az ivásban?

JÁNOS: Van fájdalom, melyhez nem illik a magunkmutogató gyász. Ez az ivás is ilyen. Nem azért iszunk, mert bánatunk van, hanem azért, mert jólesik. Csak jól jön ez a kifordult világ igazolásul. / felindulva, az asztalra is rácsap/ Még mindig farizeusok vagyunk! Huszezer halott vére még nem volt elég, hogy megkereszteljen!... /kissé higgadtabban/ A legkönnyebb kibuvót választjuk a józan felelősségvállalás alól.

TIBOR: / szintén dühösen, de gunnyal is/ Kivel szemben akarsz felelősséget vállalni, te őskeresztény?! Arénába menni? Tessék! Nyitva áll előtted az ut, az ÁVÓ kapuja is! Frissen importált oroszlánok érkeztek Oroszországból. / ezt már mentegetőzve/ Bennünket itélsz el, mikor a többi mind még felelőtlenebbül futott el... Három tank elől, egyetlen puskalövés nélkül.

JÁNOS: /csendesen/ Miért, te hány puskalövést tettél?

TIBOR: /meghökkenve/ Én? Egyet sem... Már nem volt érdemes.

JÁNOS: És ők meg talán azért léptek olyan nagyot, mert érdemes volt.

TIBOR: Akkor miért nem méssz utánuk, részesülni az érdemben?

JÁNOS: Mert itthon maradni is érdemes. Ez a Janus-arcu, emberi érdem, Tibor, mely különbözik az elvek csak papiron létező érdemeitől.

PISTA: /érdeklődve hajol előre ültéből / Miért volt érdemes itthon maradni?

TIBOR: Tudom, hogy ez érdekel. Már ezen töprengsz három hete. De jól van, hagy mondjam el. Engem is érdekel. Végre jön egy okos ember, aki megmagyarázza, hogy mit miért teszek.

JÁNOS: Hiába gunyolódsz. Engem nem sértessz meg. De félek, téged sérteni fog, ha elmondom, hogy miért maradtál itthon. /Tibor megütközve felüti a fejét/ Nem, ne hidd, hogy árulóbb fajtájunak tartalak, mint bármelyikünket. Nem szereted a diktaturákat, de tudsz bennük élni a saját hasznodra. Gondolkozol annyi ember elment, most több a lehetőség itthon. Kint a bizonytalanság vár a csillogó látszat mögött. Azon kevesek közé tartozol, akik ezt felismerték, és mert kényelmes vagy, inkább vállalod azt, amit már eddig is kibirtál és meg is szoktál. Kispolgár vagy, már nem osztályilag, de felfogásodban. A rendszer nem szereti ezt a fajtát, de belőlük él. Ők a kormányozható tömeg.

TIBOR: Köszönöm szépen.

JÁNOS: És ha megengeded, most még azt is elmondom, hogy miért kellett volna itthon maradnod. Hogy átmentsd a mi ötvenhatos ifjuságunkat egy következő nemzedékre. Ezt nem lehet határon tulról.

PISTA: Ilyen hiába-halni akar tanitani egy következő nemzedéket is?

JÁNOS: Óh, nem. Gyilkos az, aki egy levert forradalom után rögtön ujabb lázadásra gondol. De azt szeretném, ha az öcséink is ugy tudnának majd hinni és idealistának lenni, mint mi voltunk, és én maradok is.

PISTA: Némelyik jobban hitt, mint bármelyikőnk. A fiatalabbak tetteikkel fölénk öregedtek.

JÁNOS: Igen. De csalódtak, és a félig megingott hit teljesen összeomolhat.

TIBOR: Szóval te azt hiszed, hogy kanóc leszel, meg miegymás, amit az az erdélyi költő összeirt. Csak azt felejted el, hogy akkor még jobban lehetett. Azóta tökéletesedtek a módszerek, és a te bőröd épp olyan érzékeny, mint az enyém.

JÁNOS: Talán érzékenyebb is. Egy szóval sem mondom, hogy nem fogunk megalkudni. A kiegyezés szükséges az életben maradáshoz. Az okos alkalmazkodni tudás törvényeit csak az ostobák és öngyilkos-jelöltek tagadhatják. Pistával együtt fogunk mi még rádiót hallgatni, sőt marxista leckéket szajkózni. Ma kivétel nélkül jellemtelen gazembernek mondjuk Szepesit, és két év mulva, mert posztjára biztos visszakerül, áradozni fogunk róla, hogy a világ legjobb sportközvetitője. Még a kintiekben is sok minden el fog halványodni a gyülölködésből. Nem is ezt akarom én táplálni. Egy ujabb formája megérik majd magától is. De részese lenni annak a rejtett jellemápolásnak, melyről éppen most bizonyosodott be, hogy teljes sikerrel müvelte a magyar ifjuság tiz éven keresztül.

IMRE: És akkor mi volt az értelme, vagy ahogy te mondtad: az érdeme, kimenni? /Mindenki csodálkozva fordul hozzá, mintha elfelejtették volna, hogy ő is köztük van/.

JÁNOS: Kimenni? ... Igazán azért menni ki, amiért én gondolom, nagy, gyakran teljesithetetlennek látszó feladat: Egy ketrecbe zárt ország kinyujtott csápjai lenni. A világ már több, mint tiz éve nélkülünk és tudtunk nélkül fut tovább. Kivéve azon kevést, akik negyvenötben kerültek ki.

Uj politikai elgondolások, gazdasági megoldások, berendezések alakultak ki, és mérföldes lépésekkel hagyott el bennünket az irodalom és a müvészetek is. Ezt mind nekik kell magukba szivni. Meg kell rabolnunk Európát és Amerikát is. Jogunk van hozzá és kötelességünk is, de utunk csak ez az egyetlen egy van.

TIBOR: De aztán ez az egész. Minden más mellébeszélés lesz odakint

JÁNOS: Minden más mellébeszélés lesz. És lesz elég. Ennyire ismerem a fajtám, de semmivel sem több, mint amennyi álhősiesség fakad majd itthon.

PISTA: /elrévedve/ Itt volt ez a Béla gyerek is, aki velem lakott. Két hónap alatt is már nagyon megszerettem. Főleg a forradalomban. Csupa tüz volt. Majdnem megfordult az örök rend, és én néztem fel ő rá. Mégis ugy ment el, hogy azt se mondta: bikkmakk... Én bizony jobban szeretném őket - szép feladat ide, szép feladat oda - itthon látni álhősöknek...

IMRE: Én már holnap se leszek álhős. Meghallgatom a rádiót. Az első olimpiai közvetités. Kovács fut Kuc ellen, tizezren.

PISTA: /mint aki a másik végletbe csap át lelkesen/ Bütyök győzni fog biztosan. Ha más nem, a gyülölete célba viszi elsőnek.

JÁNOS: Ostobaság. Én nem hiszem, hogy győzni fog. Ott lesz még Piri is. De különben is miért gyülölné Kovács Kuc-ot. Ez a legszomorubb az egészben, hogy az oroszokat gyülöljük a kommunizmus helyett. Eszmét lehet gyülölni. A legtöbb a nép leigázója. De egy másik népben testvéredet s egy kicsit önmagadat is gyülölöd. / ujabb koppanás az ablakon. Megrezzenve és megszeppenve figyelnek fel, mintha félnének, hogy hallotta valaki beszédüket. Pár másodpercig még várakoznak, mintha ujabb jelzésre várnának, aztán Pista az ablakhoz lép, kinyitja és mélyen kihajolva széttekint/

PISTA: /vaksin hunyorog a sötétbe/ Nem látok senkit. /visszafordulva/ Talán az ág verte meg az ablakot. Erősen fuj a szél. / becsukja az ablakot és összehuzza a függönyt/.

TIBOR: /Pistához/ Azt hittem már, érted jött az ÁVO.

JÁNOS: Nekünk még egyelőre nem kell félni, amig a többiek kint vannak, mi csalétek leszünk, nem nyulnak hozzánk. Ha másért nem is, ezért hálásak lehetünk a kintlévőknek.

TIBOR: Azt mondod: amig kint vannak.Miért? Azt hiszed visszajönnek? / János már nem tud felelni, mert az ajtón kopogtatás, aztán az kinyilik és megjelenik Rózsi néni maga

előtt tuszkolva Bélát/

IMRE: /ugrik fel elsőnek, mivel ő ül közvetlenül arccal az ajtó felé. Kinyitja, de aztán becsukja száját, mintha várná, hogy a hangok felérkezzenek a kapuig, közben a többiek is észreveszik a jövevényt, aki csak áll az ajtóban és ugy pillog körben rájuk, mintha nem tizennyolc éves, de egész kisgyerek lenne, aki valami rosszfát tett a tüzre. Tibi és János is felállnak hirtelen és akaratlanul, mintha egy professzor lépett volna a szobába, Tibi rövidesen visszaül, mint aki szégyenli, hogy egy balekot ennyire megtisztelt. Pista ülve marad az ágyon, de ugy megdermedve, mint aki kisértetet lát, majd büntudattal néz az üres sarokba, amelyben valamikor Béla ágya állott, ám ő egy felindult pillanatában már kidobta, és most csak egy pár elszórt jegyzet pihen a sarokban, mely igy domb és kereszt nélkül is olyan benyomást kelt, mint egy ápolatlan sir. Végre Imre szóra kap/ Hát, balek, mit kell mondani, mikor egy szobába belépsz?

BÉLA: / kedves, szőkefejü fiu, akinek borongós kedvü mondatai mögött is érzik, hogy nem rég még mosolygós arcu és tréfás szavu gyerek volt./ Jó szerencsét, kedves firmáim! Megkapom az engedélyt, hogy a mélyen tisztelt firmák asztalához járulhassak?

TIBOR: Nem egészen szakszerü, mert ennyi távollét után még be is kéne mutatkoznod, de azért megkapod.

BÉLA: /meg sem várja a teljes választ, már szinte repül Pista felé, aki szintén felállt és féluton találkoznak. Mint testvérek ölelik meg egymást/

PISTA: /egészen meghatva/ Hát mégis csak visszajöttél!... Az ember néha korán itél, de sebaj mikor csak igy cáfol rá az élet.

BÉLA: /Meghökkenve bontakozik ki a baráti ölelésből, már érzi a helyzet kellemetlen fonákságát/

PISTA: /változatlanul örömteli hangon/ Üdvözöld hát a többieket is illedelemmel! / mind kezetfognak Bélával, Tibor ülve marad, nem lebecsülésből, inkább csak kényelmességből, de azért egyedül János magatartásán látszik, hogy ő az egyetlen, aki nem érzi Béla és maga között az elmult három hetet, mint egy hideg falat magasodni, melyet a visszajövetel még nem tudott lebontani.

Imre: /még a kézfogások közben/ Ülj le, balek! Még soha igy meg nem érdemelted.

JÁNOS: És mesélj! Ez egyszer te teheted le a garast, és a firmák mind hallgatni fognak.

TIBOR: Tudod mi is ugy vagyunk, hogy többet ér egy elveszett

bárány, mint kilencvenkilenc hüséges.

PISTA: /mint akinek jó gondolata támad, kiakasztja felöltőjét a szekrényből és indul kifelé/ Erre az alkalomra mégis csak kell hoznom bort!

BÉLA: /aki a kinálások ellenére is állva maradt eddig, most ugy lép feléje,mint aki érzi, hogy ki kell mondania valami nagyon fontosat, sorsdöntőt, amit a többiek még nem is sejtenek, de szavai sehogysem akaróznak hozzá formálódni ebben a felesleges módon őt ünneplő, kissé szinésziesen ünnepélyes hangulatban/ De Pista bátyám... én...

IMRE: /szavábavág, megragadja mielőtt még elérné a kabátját gomboló, mosolygó Pistát, és lenyomja egy székre/ Jól van balek. Fejlődsz. Természetesen ez ezután mindig a te feladatod lesz, de ma egy különleges este van.

TIBOR: Hivá mész?

PISTA: Kirkholtzékhoz. Kiváló vörösboruk van.

TIBOR: Menj inkább Ringhofferékhez. Ott két forinttal elcsóbb.

PISTA: Eh, mit számit a pénz ma este. Ez közelebb van. / már kintről kiáltja/ Tiz perc mulva itt leszek. / az ajtó hangosan csapódik be mögötte/.

BÉLA: /aki hangtalanul, riadtan ül, csak most pillantja meg ujra Rózsi nénit, aki egész idő alatt csendben huzódott meg a sarokban, Béla volt ágya helyén és szemeit törölgetve nézte a fiatalok örömét. Rögtön felpattan és udvariasan mondja/ Üljön le, Rózsi néni.

JÁNOS: /szintén feláll röstelkedve/ No lám, a balek ránkpirit. Bocsánat, Rózsi néni, az udvariatlanságunkért. Üljön közénk és hallgassa meg, mit mesél Béla.

TIBOR: /közbevág/ Szép és cifra mese lesz az.

JÁNOS: Vagy Rózsi néni nem örül velünk, hogy ez az imposztor hazajött?

RÓZSI NÉNI: / közelebb jön az asztalhoz, de nem ül le/ Nekünk öregeknek már ilyen az örömünk: könnyes mosolygás.

JÁNOS: Hát most legyen több is. Osztozzon a mi kedvünkben.

RÓZSI NÉNI: Szivesen tenném, igazán szivesen. De inkább készitek egy kis ennivalót ennek a jött-mentnek / szeretettel néz Bélára/ Meghallgatni holnap is ráérek. / kimegy sietve/.

TIBOR: És én mindig azt hittem, hogy az asszonyok kíváncsiak.

JÁNOS: De nem az ilyen aranyszivüek.

BÉLA: /maga elé, félhangosan/ Nem kellett volna elengednem.

IMRE: Kit!

BÉLA: Pistát.

JÁNOS: /nevetve hátbaveri/ Ugyan ne légy már ennyire szolgalelkü. Ennyire nem komoly a mi urhatnám játékunk! / mindketten ujra leülnek/

BÉLA: /csendesen, fel sem nézve, mint aki már az előbb, mikor Rózsi nénihez szólt, észrevette, hogy hiányzik az ágy/ Látom, már az ágyamat is kivittétek...

JÁNOS: Annál nagyobb ceremóniával fogjuk visszahozni. Ez lesz az első eset, hogy egy balek nézi, mikor a firmák dolgoznak.

BÉLA: Nem fogom nézni.

TIBOR: Ez a helyes beszéd. Balek, neked használt ez a... ez a... /keresi a szót/ ... megfutamodás. Helyettem majd te fogod az egyik lábát.

BÉLA: Nem fogják a többiek sem hozni.

JÁNOS: Ilyen erős lettél a tokosok kosztján?! Egyedül hozod be a hátadon?

IMRE: Vagy azt gondolod, szárnya nőtt és berepül? Nem Pegazus az,még ha te is háltál benne!

BÉLA: Óh, nem. Nemsokára már egész más felé fog vinni a Pegazus. Talán nem is Pegazus lesz, hanem hajó, vagy repülőgép... Mert ma már az anyagnak van szárnya szellem helyett... Ugyanis én csak bucsuzni jöttem... még ma éjjel megyek vissza... /hirtelen olyan csend szakad a szobára, hogy a légyzümmögést is meg lehetne hallani, ha lenne, de igy csak a szél zugása hallatszik kintről, amint sikitozva fut végig az elhagyott, soproni utcákon, mint akit üldöznek./

JÁNOS: /szedi össze magát először/ Bucsuzni?

IMRE: /hangja éles, teljesen ellentéte a Jánosénak/ Bucsuzni?!.. /felugrik, a szék is felborul/ Hogy az a kutya Uris... / szeme megakad a feszületen, elszégyenli magát, és pillanatra csendesebben/... izé... ha már kimondtam, kimondtam. /csipőretett kézzel, szétvetett lábakkal/ Hát akkor mit adod itt a szentet, te taknyos!?

BÉLA: /szomoruan, de nyugodtan néz vissza rá, mint aki a leg-

nehezebbjén már tul van/ Sajnálom, hogy csalódást okoztam ezzel. Az idősebbek mindig csalódnak a fiatalabbakban... Csak azért nem mondtam előbb, mert nagyon nehezemre esett kimondani.

TIBOR: Aztán mit igértek nektek, hogy ugy lelkesit az a külvilág? Pénzt, sikert... még tán nőket is?

BÉLA: Igérnek. Igen, igérnek. Nőket, azt ugyan még nem... De sohasem fogod elhinni, hogy nem ezek miatt... én legalább is nem... De azért szeretném elmondani, hogy miként történt... eddig...

JÁNOS: /csillapitva a hangulatot/ Mondjad. Persze, hogy mondjad! Hisz ezt akarjuk kihuzni belőled már egy negyedóra óta!

BÉLA: /mint aki nagyon hosszu történetbe kezd bele, de látszik, hogy már régóta fogalmazgatja magában/ Tudjátok, hogy ugy mentünk át össze-vissza... Térben is, időben is, lélekben is. A határon láttam, amint Háda Ferit a harmadikosok ugy huzták át kezénél fogva. Orditott, hogy visszа akar menni és puszta kezeivel töri össze a tankokat...

IMRE: Csak három volt! Érted? Három!!!... Három, mint halom a cimerben, mint igazság, mely állitólag a mi szá munkra is létezett valamikor. / keserüen/ Magyar igazság!.... Az is lett belőle... és mi se törtük össze... / ugy huzza össze magát a széken, mint aki nagyon fázik és nincsen mivel betakaróznia.

BÉLA: Aztán láttam Krivánka tanársegéd urat, aki töltött vadászpuskával ágált egy óriási tuskón, és azt kiabálta, hogy aki elhagyja ezt a földet, azt átlövi... nem lőtt át senkit.... Óh, én láttam arcokat... volt azokon izgalom... félelem... kétségbeesés... néha a bátorságnak egy-egy kis felvillanása, csak meggondoltság nem volt. Tükröm nem volt. Magamba nem láttam. De, ha láttam volna is, ott sem leltem volna semmit. Csak mérhetetlen nagy üresség̀et... Az első községben szedték el tőlünk a fegyvereket. Ugy dobtam el, mint rossz anya nem kivánt gyermekét. Tudtam, hogy sohasem akartam, de órák mulva is az ujjaim ugy szorultak össze görcsösen, mintha éreznék az agy meg a hüvös cső feladat-sulyos nehezét... Aztán buszokra raktak bennünket. Ugy mentünk befelé... Néztem vissza hátul az ablakon. Az embereket már ötven méterről sem lehetett látni. Este volt. De a fegyverhalmokat még sokáig láttam. Óriás volt, hatalmas, nyomasztó és számonkérő... Eltakarta egész Magyarországot.

TIBOR: Hamar eltakartátok ti azt magatok elől. Tudom én azt.

BÉLA: Aztán jöttek a táborok. Összeverődtünk. Diákok, tanárok. Az első napok merev görcse lassan oldódott. Éreztük,hogy lehet is, kell is együtt maradnunk. Megpróbálni a lehetetlent: magyar iskolát az idegen rengetegben... Ekkor már gondolkoztunk...

TIBOR: Mondd inkább ugy, hogy kerestétek a mentségeket. A szép szavakat. Óh, van belőlük rengeteg.

JÁNOS: Ne bántsd Tibor. Hagyd, hogy végig mondja.

BÉLA: /mint aki észre sem veszi a közbeszólásokat/ Elkerültünk egy gyönyörü helyre. Ferienhortba. A Wolfgang Tó partján van. Közel Salzburghoz. Nyaraló az, diáknyaraló. Olyan szép helyen, óriás hegyekkel körülvéve, melyek már hósapkások. A nyugalom megtestesitői. Bennünket messze elkerült az. Veszekedtünk, egymást martuk, a tanárokat... egy geodéta lány lezuhant a sziklákról és meghalt. Ő volt a mi forradalmunk egyetlen halottja, legalább is testben... aztán pár napja csak, kintjárt a kanadai követség. Meg a bevándorlási miniszterük, vagy micsoda. Ha láttátok volna az autóikat!... Megigérték, hogy tanulhatunk náluk magyar nyelven, és hogy segitik pénzzel a tanulásunkat, a diplománk egyenlő értékü lesz az övékkel... szóval mindent. Ennyit még a németek sem ajánlottak, pedig azok is voltak ott. Hires bucsujáróhely lettünk, de higyjétek el, nem voltunk büszkék rá... Gyorsan fogadtuk el. Lehet, meggondolatlanul. Ugy, ahogy a forradalmat is csináltuk. Lehet, hogy ugyan ugy sikerül. Az igéretek elsikkadnak az irodák fiókjaiban, az életek pedig az idegen közönyben... Persze lehet, hogy jól sikerül. Hogy személy szerint én miért fogadtam el?... Kalandvágy? Talán a félelem hazajönni ?...- Nem tudom... Nem... nem az igéretek miatt... Ennyi az egész...

TIBOR: Ennyi az egész szépen felöltöztetve. Most talán dicsekedni jöttél vissza?

BÉLA: Nem, mert nincsen mivel. De tegnapelőtt, mikor össze kerültünk a másik csoportunkkal, akik külön voltak, tudtam meg biztosan, hogy ti itthon maradtatok. Két hónapig nagyon szerettetek... Bucsuzni jöttem vissza... ha van még kitől ... / a szemeit most már nem meri felemelni, ugy nézi ormótlan cipőit, mint aki le akarja surolni róla az idegen sarat/.

IMRE: Én azt hiszem van kitől elbucsuznod. Csak sohasem fogjuk megérteni ezt a, ezt a könnyelmüséget.

BÉLA: Én sem tudom most megmagyarázni... Ne higyjétek, hogy nem szeretem ezt a földet, vagy az erdőt rajta... Tudjátok, hogy az apám erdőmérnök, és jó erdőmérnök. Lelke is van hozzá. Én nagyon büszke vagyok az apámra. A Kovács név

közismert, hiszen annyi van belőle, mint a pelyva, de hiressé ő tette ezt a nevet erdészkörökben. Lehetetlen lenne nem szeretnem mindazt, amihez hozzánőttem. Őt tagadnám meg vele. Ő még Selmecen kezdett. Anyám is odavaló. Aztán ugy szerették Sopront, hogy ezért nem tudták felejteni Selmecet... Hárman voltunk testvérek. Mind fiuk... Ma már csak én vagyok egyedül...

TIBOR: És te is elméssz! Mondd, nincs lelkiismeretfurdalásod?

IMRE: Neked még lehet, Tibor. Ha másért nem, ezért a kérdésért.

JÁNOS: Erről még sohasem beszéltél nekünk. Mi lett a két testvéreddel?

BÉLA: Bátyám volt mindkettő. Jóval idősebbek, mint én. A nagyobbik már harminchat éves lenne. Tiszt volt. Még a régi rendszerben. Kétszer sebesült meg Oroszországban, hat kitüntetés boritotta mellét, mikor utoljára láttam negyvennégy nyarán. Hitt a győzelemben, német csodafegyverekben, és a morális és a faj fölényben. Aztán az év szilveszterén egy nyilas ünnepségen,valahol a Balaton mellett nem adta meg a nyilasindulónak azt a tisztelgést, amely csak a Himnusznak jár ki. Idekerült Sopronkőhidára... Nem láttuk soha többé...

IMRE: /ökölbeszoritott kézzel/ A kutyák!

BÉLA: A másik bátyám erdőmérnök akart lenni. Ezerkilencszáznegyvenöt tavaszán állt végzés előtt. Menyasszonya volt egy soproni lány. De ez sem tartotta vissza. Fanatikusan baloldali volt. A falukutatók örökségén nőtt fel, de félrecsuszott azok józanságától. Át akart szökni a fronton át Pestre, ahol akkor már valami báb-magyar-hadsereget szerveztek a németek ellen. Ő is részese akart lenni a felszabaditásnak. De Sopron körül már akkor oroszok voltak. Kapott egy orosz golyót első és utolsó fizetésül. Barátai még visszahozták Sopronba. Itt halt meg negyvenöt nagypéntekén...

JÁNOS: Én elhiszem, hogy itt hagyod az országot és próbálkozol. Addig áld meg az Isten, amig ugy élsz, abban a szellemben, amiért bátyáid is meghaltak, bár külön utakon.

IMRE: Ne fájjanak neked a mi szavaink. Elég, ha nekünk fáj.

JÁNOS: Pistát nagyon sajnálom. Ha most hazajön és megtudja, hogy csak bucsuzni jöttél, talán szóba sem áll tovább veled, de később,tudom, nagyon fogja bánni.

TIBOR: Azt a bort mostmár tényleg kár elhozni. Kozmopolita fajnak szódaviz való, nem soproni vörös.

IMRE: /feláll, majd idegesen fel-alá járkál/ Ne hallgass Tiborra! Belül más. Nem téged kárhoztatunk mi... Inkább az egész világot.

JÁNOS: /Bélához/ És most hogy tudtál visszaszökni?

BÉLA: Nem volt nehéz. Olyan a határ, mint egy átjáróház. Volt ugyan fényszóró, meg valami őrjárat is jár már, de én elkerültem őket.

TIBOR: Pedig jobb lett volna, ha egy...

JÁNOS: De, Tibor!

TIBOR: Ne kiabálj! Csak azt mondom, hogy jobb lett volna, ha egy kicsit megijedt volna, és most nem merne visszamenni.

IMRE: /aki talált magának egy fejes vonalzót és már pillanatok óta ugy hadonászik vele, mintha valami láthatatlan hétfejü szörny ellen hadakozna, most Tibor szavai után teljes erővel beleszur a falba; a vonalzó eltörik, a falról leválik egy darabka mész./

JÁNOS: /fejcsóválva/ Imre,.... Imre... Mit fog szólni Rózsi néni a falhoz és Pista a vonalzóhoz?

IMRE: /sarokba dobja a csonka vonalzót, és dühösen ég felé dobott kezekkel/ Mit fog szólni?!... Mit szólsz te ehhez az embertelen, büdös, rosseb élethez?... Robbanj fel! /leül a helyére, de majd szétpattan feszült idegállapotában/

BÉLA: /leginkább Jánoshoz/ És idehaza mi történt azóta?

JÁNOS: Itthon?... Ténfergünk, mint akik elvesztettek valamit, de már nem tudjuk megkeresni. A rendszeres tanitás tulajdonképpen még nem indult meg, hiszen alig lenne kit tanitani. Lézengünk, és nekünk sincs itt az eszünk. Még csak nem is nálatok, hanem abban a három héttel ezelőtti időben, a történelemben... Az öreg Jancsi lett a dékán. Egy kicsit visszamosakodott. Jó reálpolitikus...

BÉLA: Ott kint hire járta, hogy ki akar jönni utánunk, visszahozni bennünket. Bele akarják fürdetni a tóba.

JÁNOS: Ez már igy van. A szentek megvetik a bünösöket, a bünösök ócsárolják a szenteket. Aztán egy idő mulva belefáradnak, és a végén már senki sem tudja mit mondani: ki a bünös, ki a szent. / utolsó szavai alatt már zaj hallatszik kintről, aztán az ajtó kivágódik, mint amint lábbal rugott be, semmint kézzel nyitott ki Pista, aki két nagy üveg borral a kezében olyan vig kedélyüen rugtat be, mintha már egy harmadikkal megivott volna/

PISTA: Ihajja-csuhajja, cimborák! Remélem nem késtem sokat?... János! Már kántálhatod, hogy... / az üvegeket leteszi az asztalra, kabátját is leveszi és az ágyra dobja/ azt, hogy "Nincs még nékünk..." /itt meglepve megáll, szemét körbejáratja az arcokon/ Hát ti mit ültök itt, mint akinek az orravére folyik! Nem volt elég három hétig?

BÉLA: /csendesen felemelkedik és Pista elé lép/ Pista bátyám. Nem tudtam megmondani még elmeneteled előtt, hogy én csak bucsuzkodni jöttem haza. A többieknek azóta már elmondtam. Az egész csoport megy Kanadába, és ott mint magyar erdészeti egyetem fog müködni. Én is megyek velük... Ne haragudj érte! / kissé hátrább lép, mint aki a büntetéstől fél/

PISTA: /áll a helyén, néz Bélára, de mintha átlátna rajta a tekintete nagyon-nagyon messze vetül most. Korokkal vissza, mikor szeptember elején találkozott ezzel a fiuval és ide fogadta a kamarába. Aztán lassan az asztalhoz lép, kezével megszoritja az egyik üveg nyakát. Szinte már összeroppanni látszik a szoritás alatt. Aztán a másikkal is odanyul, lassan, megfontolt szándékkal a feje fölé emeli az üveget. Tán földhöz vágja? Mindenki meredten ül, senki sem mozdul. Csak a szemek tekintete összpontosul magasan Pista feje fölé, a keze köré, mely mögül a feszület ugy látszik ki, mintha szintén beleszorult volna ebbe a rettenetes, lázadt szoritásba. Béla szája remegni kezd. Utoljára akkor érezte ezt a fojtó kaparást a torkában, amikor apjával nyári őzbak-les után az áldozat megtörtfényü szemeire nézett. Akkor még azt hitte zsákmány. Mostmár tudja, hogy áldozat volt. Keze bóklász a levegőben, mint aki anyja után kapkod, de csak zsebkendőjére talál rá a zsebében... Aztán lassan enged Pista arcán a megmerevedett indulat, a kezek is lejjebb ereszkednek. Az üveg nyaka ferdének, természetellenesnek tünik, ahogy kilóg tenyere fala mögül, mint a megfojtott emberé, pedig ép az, csak a pillanat izgalma csapja be szemünket. Szorosan a másik mellé helyezi az asztalra, de olyan gonddal, hogy azok még össze se koccannak. Egy pillanatig áll felettük lehajtott fejjel, aztán, mint akinek jobb gondolata támad, az asztal két legtávolabbi sarkára helyezi az üvegeket. Mintha el is mosolyodna, pedig arcizma se rándul, mikor komótosan Béla ágyának a helyére a sarokba megy és felszedi az ott heverő szétszórt jegyzeteket. Szinte váratlan ezek után, ahogy odacsapja az asztal közepére, és ismét felgyorsulva a szekrényhez ugrik és kezdi kidobálni Béla pár ruhadarabját, miközben ugy beszél hozzá, hogy rá se néz/ Azok a jegyzeteid... itt meg a ruhaid... Gondos légy... szólj ki Rózsi néninek is, nehogy itt felejts valamit. / lassan abbahagyja, az ágyhoz megy, de mostmár csak vánszorogva. Végigdül rajta és a fal felé fordul, kezeit a füleire tapasztva, mint aki folyton egy szörnyü hangot hall, és most menekülni akar előle/ Hagyjatok! Aludni akarok!

JÁNOS: / feláll, előbb ránéz a többiekre, Bélára nem mer, aztán odaül az ágyra/ Pista...öreg fiu.... Nagyon fáj?

PISTA: / egy ideig nem mozdul, aztán felül és felhuzott lábakkal, falnak támasztott háttal kezd halkan beszélni, de hangja mintha megváltozott volna, mélyről jön. Szavai fáradtan tántorognak ki a száján, mint akik nagy ut után érkeznek fel a vallomás helyére/ Azokban az október végi napokban eljutottam életem tetejére... Egy olyan diák élet tetejére... Egy olyan diák élet megszállotjaként jöttem ide öt évvel ezelőtt, hogy az emberrénevelés legszebb és legjobb eszköze. Csak a roncsait találtam. Éledni se látszott. Aztán azokban a napokban feltámadott, ha nemis formájában, de szellemében közel teljesen. Bélában véltem leginkább megtalálni / most néz rá először a fiura, de elkapja a tekintetét, mint akit éget a látvány/ Büszke voltam rá... Most vége... Hittem, hogy vissza lehet hozni a multat, hogy az emberek olyanok lesznek, mint ahogy a könyvek leirják őket a régi szép időkből. Talán az irás is hazudik, már akkor is mások voltak.... ilyenek... Azt hiszem, későn születtem. Vágyak helyett emlékekkel vagyok tele...

JÁNOS: Délibábot kergettünk, Pista. De szép volt délibábot kergetni. Ám az élet több kell, hogy legyen ennél. Volt egy rend, mely szintén ezt látta és idegenforgalmi érdekességnek kiárulta a délibábot a futó homok, vagy a szikes rögök fölül. Álmodni nem bün, de az, ha nem tudunk felébredni belőle. Igy kell nekünk is tenni, Pista. El kell ismernünk, hogy a csillogó, annyira vágyott hagyományok, öt év vitáinak, küzdelmének tárgya szük, rosszabásu zubbony lenne ma már reánk. Hiába, az életmód és a lelkület is változik a korral. Nincs más hátra, mint a legteljesebb önmegtartóztatással kezdenünk egy uj törvényekre épülő életet. Egy uj életet, melyben néha a fiatalabbak látják meg a helyes utat. / Bélára néz, aki eddig a ruháit dobálta be, egy előhalászott kofferba, majd a jegyzeteit kötözte össze egy, az asztalon talált madzaggal, most leül, de csak ugy a szék szélére, mint akinek itt már nem lehet kényelmesen ülni/ Jobb lesz, Béla, ha megsürgeted Rózsi néni beigért elemózsiáját. Még elszalad az éjszaka.

TIBOR: /feláll és kifelé indul/ Én már ugyis megyek, majd szólok neki. Szevasztok! /Béla előtt egy pillanatra tétovázik, de mégsem nyujt neki kezet. Mikor az ajtóhoz ér, váratlan kopogtatás. Felnyitja, hogy nagy meglepetéssel és látható tisztelettel álljon félre, mert az ajtón Árvay professzor lép be/

ÁRVAY: /hatvan év körüli, már ősz, meggondolt, jóhumoru, de ha kell meghatóan szép szavu örök fiatalnak maradt, öreg tanár/ Jó szerencsét, urak! /Jó-szerencsét válaszok/

PISTA: /aki a többiekkel együtt most felugrált ültéből, most előre jön/ Professzor ur... ez igazán megtiszteltetés...

ÁRVAY: Főleg azért, mert nem is neked szól, hanem ennek a fiatalembernek itt ni. /Bélára mutat/ No, de üljetek le, fiuk, és juttassatok nekem is egy széket. /valaki széket tesz oda, mire Árvay leül, a többiek körben, ki hol talál helyet, még Tibor is elfelejti, hogy menni akart/ Te is ülj le, fiam! /ezt most Bélának mondja, aki állvamaradt és csak most ereszkedik le egy a professzorral szemben üresen maradt székre/ Mivel, hogy veled van beszédem. Igaz nem lesz hosszu az én mondanivalóm, de ne is siessük el csak ugy, egyálltóhelyben.

JÁNOS: Professzor ur honnan tudta, hogy Béla megjött?

ÁRVAY: A hir gyorsabban repül, mint a szárnyas madár. Főleg olyan helyre, ahol várják.

TIBOR: Professzor ur várta, hogy Béla hazajön? /még válasz előtt az ajtó nyilik

Idáig tart Tabaki még 1965-ben irt második szindarabjának a nekünk átadott része. Időközben a befejezést, az utolsó két oldalt elrágták az egerek. Amig a szerző ujra kigondolja és még le is irja, arra kérünk benneteket, hogy irjátok meg a Kapocsnak, hogy ti hogy fejeznétek be a darabot / de nem több, mint két oldalon/ A két legjobb változatot a Tabakiéval együtt hozzuk a következő számban.

A SZERKESZTŐSÉG.

KÖSZÖNET A JÓ MUNKÁÉRT.

A Kapocs szerkesztése sok munkával jár, de mindig akadnak társaink, akik elég nógatás után hajlandók egy-egy cikket megirni. A mostani iróink neve már meg van örökitve a cikkeik mellett. A következő csoport az, akik átnézik a cikkeket és a félig angolul irt mondatokat magyar nyelvre forditják: Kozák Antalné, Major Ricsi, Kassay Viktor és Nagy Miska.
A gépelést már évek óta Téglási Zsigmondné végzi nagy szakértéssel.
Mindnyájatok munkáját nagyra becsüljük és segitségeteket ezennel köszönjük.

SZERKESZTŐSÉG.

Ü Z E N E T A N G L I Á B Ó L. NAGY ERNŐ

1956-ban vállalt kötelezettségünk nem halványult el egy emberöltő után sem.
Nagy Ernő nagytiszteletü ur, aki ma is a soproni diákok "Salzburgi volt gondozó lelkészének" nevezi magát, versét küldi Angliá visszaemlékezésül az 1956 okt. 23. és nov. 4. közötti időre:

" Nehéz évtizedek napjai elmulnak.
Vértanuk jeltelen sirban porladoznak.
Zavartalan béke s nyugalmuk nem lehet
Mig a gyászoló nép a sirhoz nem mehet.

Állitsunk emléket! beszéljenek tettek
Azokért, akiket már-már elfeledtek!
Vértanuk hamvain nyiló kis virágok,
" Tetemre hivás"-otok kéri a világot.

1985. Bognor Regis.

S Z E N T I S T V Á N. - NEMZETŐR.

Szent István napi megemlékezésül a Nemzetőrben Közi Horváth József igy látja a magyar emigráció feladatait:
Hogyan tudjuk mi, külföldi szétszórtságban élő magyarok, a Szent István személyében és munkájában megtestesült történelmi programot a saját életünkben és rendkivüli életkörülményeink között követni és megvalósitani?
Ha beilleszkedünk, de nem olvadunk bele befogadó országaink társadalmába; ha szeretjük és szolgáljuk uj hazánkat, de nem felejtjük el Magyarországot; ha megtanuljuk és megbecsüljük vendéglátóink nyelvét és kulturáját, de drága kincsként őrizzük és ápoljuk anyanyelvünket, szokásainkat, hagyományainkat; ha tartjuk a kapcsolatot otthoni magyar testvéreinkkel, de nem ismerjük el az orosz megszállás és a kommunista diktatura jogosságát és törvényességét.
Mindezeken tul a nagyszülőkre, szülőkre, a papokra, pedagógusokra, ifjusági vezetőkre, irókra, és ujságirókra még az a

különleges feladat is hárul, hogy az unokákban és gyermekekben felkeltsék a magyarsághoz való tartozás érzésének örömét, erősitsék a nemzeti öntudatot és ébren tartsák a környező országokban kisebbségben élő testvéreket is magába foglaló összmagyarság sorsa iránti érdeklődést.

ERDŐTÜZEK BRITISH KOLUMBIÁBAN. - PENDL FERENC.

Ebben az évben /1985/ különösen sok erdőtüz volt British Kolumbiában, Kanada legnyugatibb részén. Szeptember közepéig 3500 tüz volt, ami nem csucs, mivel 1970-ben 4003 tüz volt. Volt olyan nap, amikor 343 tüz égett egyszerre a tartomány különböző részein és az emberek ezreit vették fel tüzoltónak.
A tüzek okozója a hosszan elhuzódó, száraz nyár volt. A hőmérséklet sokszor 35-42 C^{o} között mozgott és a relativ pára tartalom 25 %-ra is lement. A tapasztalat azt mutatja, hogy a tüzek 70 %-át emberek okozták gépekkel, táborozással, cigarettával, vagy bünözők gyujtották meg az erdőt. Természetesen legtöbbször nehéz a bünösöket tettenérni, mivel a bizonyitékok általában elégnek. A tüzek 30 %-a zivatarok alkalmával történik, amikor a villám elhalt fába csap és a nyitott fa égni kezd, mint a fáklya .
Az idén 240,600 ha, azaz 2,406 km2 erdő égett le. Ez szintén alacsonyabb szám, mint a csucsérték, mivel 1958-ban 8,200 km2 égett le, 1961-ben pedig 4,830 km2.
A tüz okozta kárt eddig még nem lehet megállapitani. A tüzoltásra eddig 113 millió dollárt költöttünk. Ezen a költségen felül még több millió köbmétert tartalmazó vágás érett fa égett el, nem beszélve a sok ezer hektár ültetvényről, ahol csak az ültetési költség legalább 1,000 dollár hektáronként. 1983-ban 43 millió dollár értékü vágásérett faanyag égett el.
A tüz oltása itt főleg bombázó repülőgéppel és helikopterrel történik. Oltóanyagként egy porszerü anyagot hig agyagszerü péppé kevernek, amit a repülők a tüz fölött kiengednek a 2-3000 literes tartályukból.
A tüzoltó por neve Phoscheck, ami később mütrágyaként hat a ta-

lajban.
A tüzek peremén lánctalpas traktorokkal ösvényeket vágnak, hogy a tüz további terjedését megakadályozzák. A munkások ösvényeket ásnak és permetező gépekkel, vagy szivattyukkal vizet locsolnak mindenütt, ahol a tüz már kialvó félben van. Egyes tüzeknél százával tevékenykednek ilyen munkások.
A tüz terjedési sebessége a faanyag szárazságától, a szél sebességétől függ. Száraz időben a tüz 25 métert halad percenként, azaz 1.5 km óránként. Ha ehhez a szél is hozzásegit és a hegyoldal aljáról indul, 20 perc alatt elér 1 km távolságra.

Az erdőtüz után legtöbbször 2 éven belül a növény és állatvilág visszatér a successio kezdetleges stádiumába /early seral stage/. A klimax állapotot legtöbbször 2-300 év alatt éri el, de van olyan eset, amikor 500 év is eltelik, mig ismét eléri a klimax állapotot.
Egy erdótüz után az őz és szarvas állomány számban növekszik, s ezzel aztán a farkas állomány is gyarapodik.
Nagy figyelmet forditanak a megelőző tüzrendészetre. Az utak mentén, a parkokban és az erdők területén gyakoriak a táborozó területek, ahol sátorozni lehet, és nyilt tüzön főzni, anélkül, hogy az erdő veszélyeztetve lenne. Április 15-től október 15-ig tüz szezon van, ilyenkor az időjárást közelebbi megfigyelés alatt tartják. Amikor hosszabb időn át meleg és száraz az időjárás, az erdei munkát beszüntetik és az erdei utakat lezárják. Sok esetben a táborozó helyeken is eltiltják a nyilt tüz használatát. /total closure/. A gyerekeket már az iskolában nevelik a megelőző tüzvédelem törvényeire, mivel ezen Tartomány jövedelmének 40-45 %-a az erdőből származik. Az utóbbi években olyan rádió készülék áll rendelkezésünkre, amivel a Tartományon belül minden villámcsapást fel tudnak mérni 3 pontról a háromszögelés /trigonometria/ alapján és a komputer térképre rajzolja a villám becsapódási pontját.
A vihar után kissebb repülőket küldenek ki felderitő utra. Ha füstöt látnak, azonnal jelentik és megadják a tüz pontos helyszinét. A fejlett technológia ellenére azonban a legtöbb tüz jelentés még mindig a lakosságtól jön.

Az idén elégett területek rehabilitása máris utban van. A kár legnagyobb részét már felértékelték, erdei utakat épitenek, hogy a felégett faanyagból mentsék, ami még menthető. A használhatatlan álló fákat is levágják és lehetőleg fel is égetik, hogy egy villámcsapás ne okozhasson ujabb tüzet ugyanazon a területen másodszor is.
Ahol erozió veszélye áll fönn, füvek vetésével próbálják megkötni a talajt, mig fa csemetét, vagy cserjét tudnak ültetni.
A leégett területek legnagyobb részét azonban megpróbáljuk csemetével beültetni 2-3 éven belül.
Reméljük, hogy a következő években az időjárás jobb lesz és a lakosság is komolyabban fogja venni az erdő használatát, legalább is megelőző tüzvédelmi szempontból.

-.-.-.-.-.-